ЛИСТ ПРАВОСЛАВНЕ ЕПАРХИЈЕ БАЧКЕ

Виноград Господњи

Година седамнаеста | Број 2 | Нови Сад | О Педесетници 2021. | Бесплатан примерак

Благословен си, Христе Боже наш, Који у рибарима показа мудраце, кад им посла Духа Светога и њима улови васељену, Човекољупче, слава Теби!

Са благословом Његовог Преосвештенства
Епископа новосадског и бачког господина др Иринеја

ВИНОГРАД ГОСПОДЊИ
Лист православне Епархије бачке
Година седамнаеста, број 2
Нови Сад, О Педесетници 2021.

Уредник
Др Милан Бандобрански

Чланови уредништва
Протојерej-ставрофор Милован Миодраговић
Протојерej Владан Симић
Протојерej Жељко Латиновић
Протонамесник Милорад Мировић
Протонамесник Игор Игњатов
Презвитер Лео Малешевић
Др Данило Михајловић

Лектор и коректор
Јелица Недић

Техничка обрада
Татјана Срдић

Фотографије
Предње корице и стр. 5, 13, 14, 17 и 18:
Фотоархива Издавачког предузећа Платонеум д.о.о.
Стр. 63: Иконописна радионица манастира Васкрсења Христова у Кању

Штампа
Принт студио ИН, Нови Сад, 2021.

Тираж 12.000 примерака

Уредништво
21000 Нови Сад
Змај Јовина 4
vinogradgospodnji.epbacka@gmail.com
www.eparhijabacka.info

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад
271.2 (5)
ВИНОГРАД ГОСПОДЊИ:
Лист православне Епархије бачке
/Главни и одговорни уредник др Милан Бандобрански. – Год. 1, бр. 1 (1976) – год. 25 бр. 82 (2000); Год. 1, бр. 1 (2001) – Нови Сад : Епархија бачка, 1976–2000; 2007–. – 29 цм
Лист *Виноград Господњи* излази четири пута годишње. – Први бројеви објављени под насловом: Драгим мојим парохијанима

ISSN 0353-1783
COBISS.SR-ID 16504322

САДРЖАЈ

САОПШТЕЊЕ . . . 3
Саопштење за јавност Светог Архијерејског Сабора . . . 3
ОСМИ ДАН . . . 5
Катихета Младен Каурин: Педесетница – наговештај Царства небеског. . . . 5
ИНТЕРВЈУ . . . 8
Епископ бачки Иринеј: Интервју дат *Политици* (Први део) . . . 8
ПОВОДИ . . . 10
Тридесет година од почетка серијала „Буквар Православља” . . . 10
РАЗГОВОР . . . 12
Душан Вујичић: Духовно и културно-историјско наслеђе Српске Православне Цркве . . . 12
ОЧЕ, ДА ТЕ ПИТАМ . . . 21
Протонамесник Милорад Мировић: Апостолско прејемство . . . 21
БИБЛИЈСКИ ПОЈМОВНИК . . . 24
Протојерej-ставрофор Милован Миодраговић: Свети пророк и цар Давид . . . 24
ИЗ СВЕТООТАЧКЕ РИЗНИЦЕ . . . 25
Свети Никола Кавасила: О животу у Христу . . . 25
СТАРЕЧНИК . . . 27
О ави Јовану, ученику аве Павла . . . 27
О ави Јосифу Тивејском . . . 27
О ави Касијану . . . 27
ИЗ ЛЕТОПИСА . . . 29
Милан Степановић: 260 година Светођурђевске цркве у Сомбору . . . 29
ПОРТРЕТИ ГОВОРЕ . . . 31
Милан Степановић: Сомборски свештеномученик – прота Димитрије Бокшан . . . 31
ДОБРОТВОРНА ДЕЛАТНОСТ . . . 33
Презвитер Лазар Мајсторовић: Делатност Добротворне установе Епархије бачке уочи васкршњих празника . . . 33
ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ . . . 34
Војни свештеник Ђорђе Стојисављевић: Споменица у част Светога Саве . . . 34
ИЗ ШКОЛСКЕ КЛУПЕ . . . 36
Драгана Ђорђевић: Пред иконом Светог Саве . . . 36
Виктор Рујевић: Човек као храм . . . 36
АКТУЕЛНОСТИ . . . 39
УПОКОЈ, ГОСПОДЕ . . . 48
Света архијерејска Литургија и четрдесетодневни парастос архимандриту Јовану Радосављевићу . . . 48
Протопрезвитер Божидар Шијачић (1941 – 2021) . . . 51
Протопрезвитер-ставрофор Радован Мијатов (1931 – 2021) . . . 53
КАЛЕНДАР АКТИВНОСТИ ЕПИСКОПА БАЧКОГ . . . 57
СВЕТИЊАМА У ПОХОДЕ . . . 60
НОВА ИЗДАЊА . . . 61
НА ТАЛАСУ ПРАВОСЛАВЉА . . . 62

САОПШТЕЊЕ ЗА ЈАВНОСТ СВЕТОГ АРХИЈЕРЕЈСКОГ САБОРА

У храму Светога кнеза Лазара, у крипти Храма Светог Саве у Београду, одржано је редовно заседање Светог Архијерејског Сабора Српске Православне Цркве, од 24. до 29. маја 2021. године, под председништвом Његове Светости Патријарха српског г. Порфирија и уз учешће свих епархијских архијереја Српске Православне Цркве, с тим што Епископ шабачки г. Лаврентије није остао до краја заседања. Сабор је своје заседање започео служењем саборне свете Литургије са призивом Светога Духа у храму Светог Саве на празник светих Кирила и Методија, 24. (11.) маја ове године.

Сабор са задовољством констатује да се ове године навршава сто година од оснивања Епархије америчко-канадске, прве епархије наше Цркве на америчком континенту, деведесет година од оснивања Архиепископије београдско-карловачке, као и сто четрдесет година од рођења светога Владике Николаја (Велимировића), шездесет пет година од његовог упокојења и тридесет година од преноса његових моштију из Либертивила (САД) у његов родни Лелић код Ваљева. Сабор препоручује свим епархијама Српске Православне Цркве да ове значајне годишњице на достојан начин обележе.

Сабор је са дужном пажњом и бригом разматрао појаве које угрожавају, а у неким случајевима и нарушавају јединство Православне Цркве. Са истом пажњом је узет у обзир извештај саборског Одбора за Јасеновац, а уједно су размотрени проблеми Српске Православне Цркве како у Србији и у земљама региона тако и у дијаспори широм света.

Патријарх српски г. Порфирије с архијерејима Српске Православне Цркве
у Спомен-храму Светога Саве у Београду

Саопштење

У том оквиру посебна пажња је посвећена стању наше Цркве и положају српског народа на Косову и Метохији, где се неправде, притисци и насиље против српског народа и угрожавање идентитета, слободе, правâ и имовине Српске Православне Цркве настављају, и то, нажалост, у све тежем облику. Исто тако се Сабор суочио са изазовима пред којима су се наша Црква и народ нашли у Црној Гори, где и нова власт избегава да потпише већ усаглашен Темељни уговор између Српске Православне Цркве и државе Црне Горе, чиме је Српска Православна Црква дискриминисана у односу на све друге Цркве и верске заједнице које делују у Црној Гори.

Као и сваке године, Сабор је брижљиво анализирао стање и проблеме црквене просвете и верске наставе у јавним школама Србије.

Сабор је ставио ван снаге ранију саборску одлуку о оснивању епископских савета у разним црквеним областима с обзиром на то да су ти савети и били основани као привремена саветодавна црквена тела док трају ванредне прилике и немогућност међусобног сусретања наших епископа у тадашњим ратним условима, а данас, хвала Богу, више не постоје препреке за редовне сусрете и сарадњу између наших архијереја на читавом њеном канонском подручју.

Сабор изражава своју дубоку забринутост због појаве нових нацрта законâ, па и законâ донетих на брзину, без ваљане припреме и довољне јавне расправе и без дијалога са Црквама и верским заједницама иако се ти нацрти закона и закони њих непосредно тичу, уз претњу ограничавања или чак укидања права Цркава и верских заједница на слободно исповедање вере, што је противно Уставу Србије и обавезујућим међународним конвенцијама.

Сабор такође сматра неприхватљивим да нацрт закона о културној баштини ограничава његово важење само на део територије Србије, јер искључује територију Косова и Метохије из сфере његовог дејства, премда се тамо налазе највеће српске светиње и најважнији српски културни споменици.

Сабор је попунио упражњене епархије. За Митрополита црногорско-приморског изабран је досадашњи Епископ будимљанско-никшићки Јоаникије (Мићовић); за Епископа будимљанско-никшићког досадашњи викарни Епископ диоклијски Методије (Остојић), за Епископа ваљевског досадашњи викарни Епископ мохачки Исихије (Рогић). За викарне епископе Патријарха српског изабрани су: јеромонах Јеротеј (Петровић), сабрат Светоархангелског општежића у Ковиљу са титулом Епископ топлички; јеромонах Сава (Бундало), сабрат манастира Свете Петке у Загребу, са титулом Епископ марчански; и архимандрит Јустин (Јеремић), са титулом Епископ хвостански. Архимандрит Дамаскин (Грабеж), изабран је за викара Епископа бачког са титулом Епископ мохачки, а за викара Епископа диселдорфског и све Немачке изабран је архимандрит Јован (Станојевић), са титулом Епископ хумски.

У Светом Синоду је престао мандат епископима бачком г. Иринеју и шумадијском г. Јовану који остају чланови заменици, а за нове чланове изабрани су, на предлог Патријарха српског г. Порфирија, епископи сремски г. Василије и зворничко-тузлански г. Фотије.

Доставља: Епископ бачки Иринеј,
портпарол Српске Православне Цркве

Осми дан

Катихета Младен Каурин: ПЕДЕСЕТНИЦА – НАГОВЕШТАЈ ЦАРСТВА НЕБЕСКОГ

И кад се наврши педесет дана, беху сви апостоли једнодушно на окупу. И уједампут настаде шум са неба као хујање силнога вјетра, и напуни се дом гдје сједаху. И показаше им се раздијељени језици као огњени, и сиђе по један на свакога од њих. И испунише се сви Духа Светога и стадоше говорити другим језицима, као што им Дух даваше да казују. (...) И сви се дивљаху и беху у недоумици, говорећи један другом: „Шта би ово могло бити?” (Дела ап. 2, 1 – 4; 2, 12)

Педесетница, силазак Светог Духа на апостоле, јесте историјски догађај који представља оснивање и утемељење Цркве Христове. Црква, коју је Христос основао на земљи, није институција или друштвена организација. Црква је, по речима православног теолога и философа Христа Јанараса, „нова твар благодати”, односно могућност бесмртног живота који је човеку дарован од стране Бога.

На много местâ у светом Јеванђељу Господ Исус Христос је сведочио и најављивао Духа Светог, Утешитеља, Који је од Бога послан и Који се у пуноћи Откровења јавио свету пошто Христос беше прослављен. Благодатна и животворна сила Духа Светога је слабој и немоћној људској природи светих апостола давала снагу по којој су постали смели у проповедању истине да је *Христос умро и васкрсао* (ср. I Кор. 15, 1 – 20). Слободни од сваког страха, апостоли су од препла-

Силазак Светога Духа на апостоле, Пећка Патријаршија

Осми дан

шених рибара постали смели проповедници Христовог Јеванђеља. Противници апостолске проповеди нису могли да схвате како су ови *прости и неуки људи* били тако храбри и смели. И поред великог отпора, патњи и прогонâ, апостоле ипак ништа није могло да заустави. Њихов одговор онима који су се противили њиховој проповеди гласио је: *Ми не можемо да не говоримо оно што видесмо и чусмо* (Дела ап. 4, 20). Тако је настала Црква која Духом Светим бива у потпуности остварена и рођена за Царство небеско, које је основна тачка наше православне вере и нашег хришћанског живота. Зато је Спаситељ рекао: *Иштите најпре Царства Божјега, а све остало ће вам се придодати* (Мат. 6, 33).

Празник Педесетнице је прослављање, актуализација и оприсутњивање догађаја који су пророци још у Старом Завету најављивали. Њиме се завршава циклус празникâ од Васкрса до Педесетнице, периода који многи Учитељи Цркве називају „вечност у времену" и чије празновање нема комеморативни карактер, односно не подразумева просто сећање на догађај који припада прошлости, већ наше кретање ка истинском богопознању. Услед Педесетнице Васкрсење Христово постаје присутна реалност. Имајући у виду ту истину вере, митрополит Калист Вер истиче: „Не смемо само пуко рећи: Христос је васкрсао, већ Христос васкрсе, јер Он сада живи за мене и у мени." Сваки преображај у људском животу је сведочанство Христовог Васкрсења и силаска Светог Духа на дан Педесетнице, Који своди небо на земљу, али и узводи земљу и нас, који смо од земље створени, на небо. Зато је наша Црква, орошена благодаћу божанског живота, постала заједница обожења која чува тај доживљај *новога живота* крећући се ка Васкрсењу.

После Вазнесења на небо, Христос је основао Цркву да буде животни простор свима који су у светој Тајни крштења – водом и Духом Светим – рођени за Царство небеско. Црква је *Вечера* – свештени чин једења и пијења, тојест причешћивања Телом и Крвљу Христовом које не служи само тренутном, привременом преживљавању. То *једење и пијење* претпоставља деловање Духа Светога Који претвара хлеб и вино у *Храну непропадљивости* која нам даје могућност заједничарења са Христом. На литургијском сабрању Црква призива Духа Светога да изврши то егзистенцијално претварање предложених Дарова: „И учини хлеб овај часним Телом Христа Твога. А то што је у чаши овој часном Крвљу Христа Твога, претворивши их Духом Твојим Светим." Затим сви ми, који смо сабрани око Часне Трпезе, потврђујемо овај призив, исповедајући да смо сагласни речју *амин*. Овакав однос узношења и приношења твари Богу од стране човека јесте однос који преображава не само предложене Дарове – хлеб и вино, него и цео наш живот у евхаристијску заједницу са Богом и учествовање у тројичној пуноћи живота.

Када кажемо да живимо, да постојимо и дишемо Духом Светим, то значи да морамо да живимо као заједница, као Црква која постоји Духом Светим. Црквено сабрање је заједница која увек има за претпоставку личност сваког од нас. Свака личност се везује за Христа, али не као индивидуа него управо кроз саборовање са другима. Дух Свети ствара заједницу тако да поштује нашу разноликост и не врши насиље над нашом слободом. Сви ми имамо различите дарове (ср. I Кор. 12, 1 – 11), али Дух Свети Својим благодатним дејством употпуњује све оно што нама недостаје. Бог Дух Свети нас подиже када посрнемо. Он нас теши, крепи, одушевљава, моли се у нама, поткрепљује нас. Ми се молимо, а Он нас подржава у молитви. Ми дишемо, и живимо, и постојимо Духом Светим, а самим тим и увек у заједници љубави са целим светом који нас окружује. За човека који је отуђен од других, самоћа је само један простор трпљења и жалости, или губитак љубави. Уморни човек 21. века је изгубио способност да воли и да буде вољен, али Дух Свети продире у нашу самоћу и разбија је. Можемо слободно рећи да је то однос потпуног изграђивања хришћанина и хришћана као Цркве, а то је Царство небеско које почиње на земљи.

Живот светих Отаца и преподобних матера наших најјача су потврда узвишености и циља нашег живота. Њихова житија су сведочанства присуства и деловања животвор-

не силе Духа Светога у нашој слабој и грехом оскрнављеној људској природи. Људи су склони да светост често посматрају индивидуалистички – као преображај појединца у човека који живи светим животом кога карактеришу извесне врлине и који зрачи добротом, смирењем и љубављу. Не постоји индивидуална светост или свети индивидуализам. Када Дух Свети делује, Он не ствара добре појединачне хришћане него је то догађај заједнице. Зато је велики руски светитељ Серафим Саровски говорио: „Циљ хришћанског живота јесте задобијање Духа Светога". Устима Својих светих пророка у Старом Завету говорио је Господ: *Сине мој, дај ми срце своје* (Приче Соломонове 23, 26). Управо су светитељи најбољи доказ да се у срце човечје може сместити Царство небеско. Зато смо сви позвани да, у светлости Христових празника, преиспитамо свој живот који би без Цркве Христове био само једна трагична игра у времену и простору. Трагичном игром можемо назвати и познати библијски догађај када су људи хтели да се отуђе од Бога, здруже и направе кулу Вавилонску као један огроман град у коме ће сви да живе и досегну до неба. Бог, желећи да спречи њихову безумну намеру, помути језике народима расејавши их по свету. Ти људи једноставно нису могли да се споразумеју, јер су имали различите концепције и различите циљеве. Реч је о људској гордости која се, без Бога, са земље хтела дотаћи неба. Такве тежње су кроз историју увек биле темељ поделâ, неразумевања и отуђености. На дан Педесетнице Дух Свети силази у виду раздељених, огњених језика који силазе на све апостоле. Дух Свети је сишао и дан-данас силази на свако боголико биће посебно, не претварајући нас у безлични колектив. То је призив на сједињење и јединство свих у Христу Богочовеку, у Цркви. Једино кроз Христа Царство небеско се може дотаћи земље и постати основ поновног јединства, мира и радости у Духу Светоме.

Царство небеско је циљ нашег крајњег богоданог назначења, али и покретач нашег хришћанског живота, нашег хришћанског прегнућа и подвига. Бог, Који је бескрајно богатство љубави, Извор вечног живота и радости, заиста нам је припремио *оно што око не виде, ухо не чу, и у срце човеку не дође* (I Кор. 2, 9). Педесетница отвара ову вечну перспективу, вечну заједницу, вечно Царство небеско. И зато је она рођендан Цркве и наговештај Царства небеског. Тај осећај повезаности и заједништва са Царством небеским и свима светима нам даје снаге да и кроз наше земаљско путовање, наше живљење и делање, стално идемо напред ка будућности. То је наш хришћански оптимизам. Зато нема ситуације или опасности која нас може одвојити од љубави Христове и Цркве Његове. И ништа мање од Духа Божјег не може испунити и успокојити наша срца, довршити нас и породити за живот вечни. Једино Он – *Дух истине, Дар усиновљења, Залог будућег наслеђа, Првина вечних добара, животворна Сила, Извор освећења; Којим укрепљавана, сва творевина словесна и умна служи Богу* (Литургија светог Василија Великог).

Интервју

Епископ бачки Иринеј: ИНТЕРВЈУ ДАТ *ПОЛИТИЦИ* (Први део)

Због великог интересовања верникâ и целокупне јавности за интервју Његовог Преосвештенства Епископа бачког господина Иринеја, који је у три дела објављен у „Политици" уочи празника Христовог Васкрсења, у овом броју доносимо први део интервјуа.

Има ли разлога за бојазан коју је у разговору с новинарима изнео архијерej Руске Православне Цркве, Митрополит волоколамски Иларион, да би у садашњој Европи Библија могла да буде забрањена као „дискриминаторна" јер учи о томе да је Бог створио мушкарца и жену, да су полови одређени рођењем, што је супротно ставовима које промовише родна идеологија?

Многи добронамерни – а неупућени – људи би помислили да је угледни руски архијерej само употребио снажну хиперболу да из свог угла опише ситуацију. Али, у културном додатку *Политике* прочитах једноставну реченицу: „Све што можете да замислите већ се догодило, да би запрепашћен био и Џонатан Свифт." Исказ америчке сатиричарке се односи на стање духа у данашњој Америци, али се може применити и на Европу, где су прогони Библије и због Библије скоро традиција, стара готово колико и она сама. Прогањани су хришћани у првим вековима живота Цркве Христове. Страдали су потом они који поштују само први, старији део Библије, Јевреји, испрва убијани или протеривани, а доцније гушени у гасним коморама. Многи су због свог тумачења Библије нестајали у погромима и прогонима („Вартоломејска ноћ", инквизиција, европски верски ратови...). Истовремено, на Блиском Истоку и на Балкану сурово су мучени и убијани хришћани од припадникâ тадашње верзије ислама, иако и њих, као и Јевреје, Коран познаје и поштује као „људе Књиге", што ће рећи као људе Библије. Најзад, у новије време су милиони људи истребљивани у Аушвицу, Јасеновцу и многим, премногим другим логорима смрти, у Колими и на многим другим „острвима" Архипелага Гулаг. Већина њих су страдали, између осталог (или пре свега другог), зато што су следили Библију, њено учење и њену етику, а самим тим и Цркву, у којој и ради које је Библија богонадахнуто написана, сачувана и тумачена.

Тренутно се у Европи не врше физичке егзекуције, али духовне – да. За хришћане, али и за све искрено верујуће људе, Јевреје и муслимане, па и за припаднике других великих светских религија, такозвана родна идеологија је потпуно неприхватљива. Са становишта библијског учења идеја да се дечачићима у вртићу нуди да обуку хаљинице уместо панталоница како би сами могли да одлуче ког су пола, док их код куће чекају „двојица тата" или „две маме", монструозна је, чак демонска. Трагично је да се у последње време и код нас штампају књиге за школски, па и предшколски узраст којима нашу децу индоктринирају у овом духу. Да ли је претерано рећи да је то духовно убиство? Поврх свега, без реалног увида народа и без плебисцитарне провере његовог расположења и хтења намећу се и подмећу законски пројекти који, корак по корак, треба да доведу до општедруштвеног прихватања става да је хомосексуалност само ствар личног избора, где нема места ни за Творца ни за људску природу, а временом и да доведе до усвајања деце у такозваним истополним заједницама, замишљеним као алтернатива браку и породици. Чак се поново уводи вербални деликт. Иде се до намере да се свештеницима законом забрани да изван храмова проповедају учење Цркве о светости брака. Демократија, нема шта! Значи, и у Србији без икакве сумње постоје кругови који би да имплицитно забране библијско учење.

Синод Српске Православне Цркве је оценио као неприхватљив Предлог закона о истополним заједницама, истичући да је

Његово Преосвештенство Епископ бачки г. Иринеј

већина одредби у супротности са вековним учењем Цркве, предлажући да се имовинска, правна и друга питања партнера у овим заједницама решавају кроз друге законе. Шта је у Предлогу закона за Цркву најпроблематичније и да ли су, приликом састављања примедби на његов текст, узета у обзир и права партнера у оваквим заједницама?

Синод се по овом питању огласио Саопштењем за јавност које је одмерено, али јасно и недвосмислено. Претходно је Влади упућен одговарајући предлог. Нисмо желели да подижемо температуру у јавности због овога. Црква је последња која жели да, по било ком основу, дели народ, иначе вешто ускраћен за могућност да се добро упозна са предлогом и да се о њему изјасни. Наравно да не желимо да било ко буде дискриминисан у остваривању својих права због својих уверења, личних склоности и томе слично.

Никога не одбацујемо нити проскрибујемо због личних склоности или проблема било које врсте. Напротив, спремни смо да пружимо духовну помоћ и потпору свакоме. Нисмо, међутим, спремни да поздравимо, и то, како неки очекују, са одушевљењем, пропагирање и рекламирање греха као пожељног. Наше служење Богу и људима представља култ живота, а не култ смрти. Уверени смо да закон о истополним заједницама, у понуђеном облику, не треба да дође пред Народну скупштину нити да буде изгласан.

Извор: *Политика*, 27. април 2021, стр. 8.

Поводи

ТРИДЕСЕТ ГОДИНА ОД ПОЧЕТКА СЕРИЈАЛА „БУКВАР ПРАВОСЛАВЉА”

На Велики четвртак, 16/29. априла 2021. године, на Првом програму Радио-телевизије Војводине емитована је емисија „Актуелно”, у којој су, поводом 30-годишњице од почетка серијала „Буквар Православља”, гостовали Његово Преосвештенство Епископ бачки господин др Иринеј и др Миодраг Копривица, генерални директор Радио-телевизије Војводине.

Идејни покретачи пројекта „Буквар Православља” били су Епископ бачки господин Иринеј и господин Милорад Вучелић, тадашњи директор Телевизије Нови Сад. По сценарију Преосвећеног владике Иринеја, серију је ауторски уобличио редитељ Горан Вукчевић. Током осам година снимања по манастирима у Србији, али и у многим епархијама у региону, као и у Грчкој, на Кипру и у Мађарској, настало је чак 130 епизода у којима су, на теме из црквеног живота, Старог и Новог Завета, беседиле водеће личности Српске Православне Цркве. Велики број епизода „Буквара Православља” снимљен је са садашњим Патријархом српским господином Порфиријем, који је у то време био игуман Светоархангелског манастира у Ковиљу.

У интервјуу поводом јубилеја тридесет година од почетка емитовања „Буквара Православља”, Епископ бачки Иринеј је, поред осталог, навео: „Идеја је била да се, у атмосфери после деценијâ службеног државног атеизма и једног немуштог статуса Цркве, на приступачан, популаран и савремен начин приближи све оно о чему јавност, црквена и шира, није могла да зна ништа, или је могла да зна веома мало током низа деценија. То је, дакле, све било замишљено као нека врста веронауке или замене за веронауку, али не у неком класичном, школском смислу, него заиста на један животни, нови и динамичнији начин, колико је то нама тада било могуће.

То није било замишљено и није остварено као низ информативних или стручно-популарних разговора у студију Телевизије Нови Сад или у некој црквеној просторији у Новом Саду, с обзиром на носиоце пројекта, него је то уоквирено једним програмом који би на делу, уживо, приказао све то духовно богатство и културне вредности. Зато је рађено у свим нашим епархијама, а за то је требало организовати и жртвовати време. Били су организовани и наши походи у друге Православне Цркве, нарочито у Грчку и на Кипар, али и у наше епархије ван граница тадашње Југославије. То не говорим да бисмо се ми хвалили, било као Радио-телевизија Војводине, било као Епархија бачка, било као Црква и држава, него да истакнемо да смо заиста покушали да осетимо, с једне стране, изазове новог времена, своју одговорност пред тим изазовима, а, у исто време, да се надовежемо на непрекинуту и неизмењиву вековну веру, традицију и искуство Цркве хришћанског Јеванђеља у целини.

Морам да нагласим и то да су тај серијал гледали и пратили не само православни хришћани, него и други, из више разлога. Један од разлога је тај да се јавно могло говорити о истинама хришћанске вере, што је била освежавајућа новина, а други разлог је био у томе да су и они сами, у ономе што се говори и како се говори, проналазили себе. Ту се није говорило о стварима које нас чине различитима, које нас деле, а којих има и, нажалост, биће их и у будућности, него о оним истинама и вредностима које су мање-више заједничке свима. Та елементарна поука и порука је била добродошла и другима, не само нашим православним верницима.

Што се тиче Телевизије, она је дала своје проверене кадрове, и за техничку страну тога посла и у смислу отворености за сарадњу и разумевање, које је било неопходно. Ми смо практично, кроз рад на том серијалу, сви постали нека духовна породица. Ми смо се редовно и често виђали током низа година и делили многе дане заједно, и то на најважнијим местима наше културе и наше историје.

Замисао је била, и ја се надам да смо је бар делимично остварили, да на један систе-

Поводи

Интервју са Епископом бачким и генералним директором Радио-телевизије Војводине

матски начин прикажемо најважније слојеве црквеног живота и учења. Имали смо темâ где се излажу чисте истине вере: шта ми као Православна Црква и хришћани верујемо, зашто верујемо, како верујемо. Затим, имали смо теме које из ње произилазе: теме етике, што је веома важно и у овом нашем времену, можда још важније него пре тридесет година, јер је наш народ и мање-више сви народи хришћанског или, нажалост, већ и постхришћанског света, у неким случајевима изложен разним утицајима који уништавају традиционални морал. Затим смо имали теме из историје, поготову због тога што су такве теме биле слабо познате, а оно мало што се знало било је до тада тенденциозно приказивано у школским програмима и увек на штету Цркве. Па онда смо имали један комплекс темâ везан за културу и за уметност: шта је ту Црква учинила и зашто је то тако како јесте; и мање-више све најважније области живота које је Црква формирала и нормирала, ми смо гледали да представимо на одговарајући начин који би био разумљив, приступачан, али који не би разводњавао вино истине, него који би доприносио да наша поука и порука буде аутентична, истинита, а, у исто време, да не наступамо доцирајући, него да будемо стварно на једном заједничком путу, јер и ми смо се учили, а не само они којима смо се обраћали."

Генерални директор Радио-телевизије Војводине, господин др Миодраг Копривица, говорио је у емисији о значају серијала „Буквар Православља", као и о улози Српске Православне Цркве и Епархије бачке у отварању медијског простора за Цркву почетком деведесетих година. „Деведесете године су биле прилика да се један општи талас демократизације искористи, и тадашње руководство Телевизије Нови Сад имало је једну визију да први крену са тим отварањем. Они су били као ледоломац који иде и ломи. После тога је све било лакше. А зашто ми сада, после тридесет година, репризирамо серијал? Па да покажемо да смо пре тридесет година били свесни чињенице да је Црква имала место у друштву које јој, по њеној природи, није припадало, односно припадало јој је много више. Време и сва наша искушења ових тридесет година су показала да нам је Црква помогла да из овога испливамо, да сачувамо државу, да сачувамо ово што имамо, да сачувамо наш идентитет и да – у искушењима која имамо сада, и која су пред нама – без Цркве не можемо.

Ово је почетак једног доброг односа Цркве и једног медија. Чињеница је да је Српска Православна Црква кроз „Буквар Православља" отворила широм врата не само овог, него и других медија. Али то је било са мером, како Владика каже, то није било ни са великом буком, него веома умерено, на начин који је народ тада примао веома добро. Потом су отворени простори у другим медијима, отворен је простор и за друге традиционалне Цркве", нагласио је господин Копривица.

Радио-телевизија Војводине је, почев од Велике суботе, 18. априла / 1. маја 2021. године, после тридесет година од настанка и више од две деценије од последњег емитовања, поново почела приказивање култне образовне серије „Буквар Православља". Гледаоци ће бити у прилици да у предстојећим седмицама, на Првом програму Радио-телевизије Војводине, погледају четири епизоде поменутог серијала: две суботом и две недељом, са почетком у 11:00 часова.

Разговор

Душан Вујичић: ДУХОВНО И КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКО НАСЛЕЂЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

У овом броју „Винограда Господњег" доносимо интервју са историчарем Душаном Вујичићем, директором издавачке установе „Платонеум" из Новог Сада. У разговору за лист Епархије бачке господин Вујичић је указао на изузетну вредност духовног и културно-историјског наслеђа Српске Православне Цркве, представљајући делатност поменуте издавачке установе на пољу очувања непроцењиве духовне ризнице наше помесне Цркве.

Господине Вујичићу, иза нас су велики јубилеји Српске Православне Цркве – осам векова аутокефалности и век од васпостављања Српске Патријаршије. Како бисте, у светлости поменутих јубилеја, описали значај Српске Православне Цркве у историји српскога народа?

После страдања које је српски народ доживео од Косова (1389) до Косова (1999), једини брод спаса увек је била Српска Православна Црква. Било да је у питању страдање у време турског ропства, за време великих ратова двадесетог века или духовно, у послератној диктатури комунистичке идеологије, Српска Православна Црква је, страдајући и сама, остала једина утеха и спас српскога народа. О том значају сведоче поменути јубилеји, али и многи други, не мањи, који нас календарски свакодневно подсећају на Србе светитеље, који се пред Престолом Божјим непрестано моле за спас српског рода. Осам векова аутокефалности Српске Православне Цркве на првом месту сећа нас на Светог Саву који је добијањем црквене самосталности (1219), у оквиру православне хришћанске васељене, поставио темеље Српске Православне Цркве и омогућио њен даљи развој у духу православног веровања које је временом добило име Светосавље. То није свођење духовног развоја на уски племенски оквир, већ истицање правог и јасног православног пута који је оснивач црквене организације Свети Сава утемељио за Српску Православну Цркву, а Срби кроз векове следили. Нажалост, тај пут је, после срећног и славног периода светородне династије Немањића, посут трњем. По Косовском бој у (1389), Срби су за време светог деспота Стефана Лазаревића краткотрајно живели у миру, али падом Смедерева 1459. године пала је и Српска деспотовина и наступио период вишевековног ропства. Тада је Српска Православна Црква, нестанком и затирањем племства у поробљеној земљи, морала да преузме улогу световне власти и пред турским султаном заступа и штити народ, као што га је својим молитвама штитила духовно. Османлијска освајања се нису зауставила и 1521. године пао је и Београд. Султан Сулејман I је разорио и последњу слободну територију где су Срби живели са Угрима. Тврђава и подграђе су опљачкани, а сви Срби са својим светињама (иконом Пресвете Богородице, која је рад светог Луке, и моштима свете Петке) у ланцима су одведени у Цариград да одржавају цариградски водовод. И то је једна од годишњица која нас овог лета подсећа на српска страдања.

Услед ратова, разарања и насиља, још од Маричке битке (1371) долазило је до сеоба српског народа. У почетку, то су биле тихе и мање приметне сеобе са југа на север државе, али за време аустро-турских ратова постале су веће и масовније због устанка и подршке хришћанској војсци. У две Велике сеобе под вођством српских патријараха, Арсенија III Чарнојевића (1690) и Арсенија IV Шакабенте (1739), велики број српских породица и народних старешина, због турске освете, морао је из Старе Србије да крене на север и пређе преко Саве и Дунава. Тада се српски народ расејао по Хабзбуршкој монархији и населио многе градове где је Српска Православна Црква, као и у Турској, представљала српски народ пред аустријским двором. Обезбедивши црквено-народне привилегије од хабзбуршких владара, Црква је чувала и сачувала народ у православној вери од католичке уније и намере световне власти да Србе претвори

Разговор

Светородна лоза Немањића,
манастир Високи Дечани

у кметове. Заузврат, Срби су били обавезни да у граничним областима (Војна граница) чувају Монархију од турских упада и за бечки двор ратују широм Европе. О томе веома дирљиво пише Милош Црњански у роману *Сеобе,* где дубоку духовну везу јунака романа Вука Исаковича са вером отаца назива *слатко Православље.* На просторима северно од Саве и Дунава настала је Карловачка митрополија (1708) са седам нових епархија у којима су оснивани православни манастири, негде и више њих на мањем простору, као што је било на Фрушкој Гори (седамнаест манастира) где су чуване мошти српских светитеља и знамења српске државности (да поменемо препис *Душановог законика*) и духовне културе (рукописне књиге и богослужбени предмети), које је народ са свештенством понео са собом. Од тада па до уједињења свих српских православних покрајинских Цркава пре сто година (1920), у Карловачкој митрополији био је 131 архијерej и више од 3.800 монаха, свештеномонаха и монахиња (број мирских свештеника још није истражен и документован). У градовима и насељима српски народ је, сабран око своје Цркве, економски јачао и од првобитних скромних цркава подизани су велики и раскошно украшени храмови којима је потврђивана привржености православној вери и Цркви. Духовно средиште Карловачке митрополије, после манастира Крушедола, постали су Карловци, барокни градић на обронцима Фрушке Горе, симболично назван *Српски Сион*. О томе какав значај и улогу је Српска Православна Црква имала у новим крајевима казују речи угледног карловачког катихете, проте Григорија Микића, који је, 1927. године, издање књиге *Фрушкогорски манастири* Бошка Стрике поздравио речима: „Јер да нас нису чували мртви цар Лазар, Урош, Стеван и деспоти са својим задужбинама, можда се не би имао ко ослобађати у овим крајевима" (Л. Ракић, *Фрушкогорски манастири у историји српског народа*). Српска Патријаршија је у турском ропству укидана и обнављана све док у васкрсу српске државе, после два српска устанка (1804. и 1815), није у српској кнежевини обновљена Београдска митрополија (1831). Јубилеј уједињења српских православних покрајинских Цркава односи се на коначно спајање свих делова Српске Православне Цркве, која је, после пада Српске деспотовине, са народом била подељена између Турске, Хабзбуршке монархије (од 1869. Аустро-Угарска) и Млетачке републике. Ниједног тренутка, као добар пастир, Српска Православна Црква није свој народ препуштала злехудој судбини, већ га је чувала и сачувала по цену великих сопствених жртава. Најречитије о тим жртвама сведоче описи рушевина опљачканих и спаљених српских средњовековних манастира, бисера европске и светске културе, после Великог бечког рата (1683 – 1699) и слична страдања манастирâ и цркава у Независној Држави Хрватској (1941 – 1945) са архијерејима и свештеницима који су мучени као у првим вековима хришћанства и страдали од усташке злочиначке руке због православне вере. Вечан им помен!

Разговор

Пећка Патријаршија

Налазите се на челу издавачке установе *Платонеум.* Познато је да истоимено здање у непосредној близини Саборног храма у Новом Саду носи име по блаженопочившем епископу бачком Платону Атанацковићу. Можете ли нашим читаоцима најпре приближити личност поменутог архијереја, а потом указати на нит која повезује њега и установу којом руководите?

Блаженопочивши епископ Платон Атанацковић је један од многих архијереја бачких упамћен по многим добрим делима за народ који му је поверен. О њему и његовој задужбини на Алмашком гробљу у Новом Саду веома занимљиву књигу написао је, 2009. године, протојерej Владан Симић, коју топло препоручујем из разлога што неколико мојих реченица тешко могу осветлити лик и дела владике Платона како је успео аутор књиге.

Блаженопочивши епископ будимски (1839 – 1851) и бачки (1851 – 1867) Платон Атанацковић је значајна личност наше црквено-народне и културне историје 19. века. Био је архипастир српском народу у веома тешком револуционарном времену 1848. године – времену борби за Српску Војводовину. И поред свих невоља са којима је био суочен, српском народу је даровао неколико веома важних упоришта и праваца будућег духовног, просветног и културног развоја. Једно од значајних било је унапређење школства и духовног просвећивања. Сликовит опис о томе дао је аутор књиге о владици Платону: „Др Ђорђе Натошевић, најзначајнији реформатор српског школства у Војводини и Угарској током друге половине 19. столећа, који је, својевремено, на препоруку владике Платона, био именован за краљевског школског саветника у Темишвару, испричао је пред смрт Николи Вукићевићу (1887), а овај забележио како је своју реформаторску улогу остварио као аманет који је примио од владике Платона. Владика му је, како пише Вукићевић, говорио да 'науке све ваља уредити и преустројити према сувременом развитку и духу времена и старо новим заменути, али

вели: Ако то све не добије Божја благослова, од свега тога посла неће бити успеха благотворног по напредак нашег народа. Све што се буде у српској народној школи радило, ваља да се ради у духу најчистијег Православља и само на њему ваља школу и наставу подићи ако желимо да јој дамо стална, чврста и непомична темеља. Те речи', вели даље др Натошевић, 'руководиле су ме непрестано при мом раду и делању' ..." (стр. 15). Био је председник најстарије културно-просветне установе код Срба, Матице српске, и највише његовим залагањем Матица је 1867. из Пеште пресељена у Нови Сад. Његов легат са 787 књига најстарији је легат Матичине Библиотеке. Био је члан угледних научних и културних друштава и установа. Оснивач је закладе за помоћ сиромашним ученицима под именом *Платонеум*. Својим средствима је откупио штампарију Данила Медаковића и даровао је Српској гимназији у Новом Саду. Материјално је помагао Српско народно позориште, Српску православну црквену општину и подигао зграду Српске основне школе. За оснивање Правне академије је од породице Сервицки купио зграду где је привремено, 1864. године, била Матица српска. Данас на тој згради стоји велики натпис *Платонеум* и у њој је седиште Огранка Српске академије наука и уметности у Новом Саду.

Владику Платона Новосађани нису заборавили. Поред зграде *Платонеум* и једна улица у центру града носи његово име. Име за издавачко предузеће одабрали смо супруга и ја, као просветни радници, из поштовања према великом јерарху Српске Православне Цркве и Епархије бачке. Оно носи његово име и због издавачког програма који се бави темама просвете и културе и трудимо се да га будемо достојни.

У издању *Платонеума* до сада су објављене многобројне књиге, монографије и студије чији садржај се односи на разне црквене теме. У поменутим издањима велика пажња је посвећена нашим манастирима и храмовима, а посебно светињама у Старој Србији. У чему се, према Вашем мишљењу, огледа улога наших цркава и манастира у очувању духовног, културног и националног идентитета српског народа, а на који начин објављена дела о светињама Српске Православне Цркве доприносе очувању те непроцењиве ризнице духовности?

Српски православни манастири су одувек били средишта свеукупног духовног и културног развоја српског народа, и са малим прекидима, када су их освајачи пљачкали и спаљивали, после обнове, још снажније су ширили свој духовни и културни утицај. Нису без разлога *у памћењу света*, на Листи светског културног наслеђа, српски средњовековни манастири: Пећка Патријаршија, Високи Дечани, Грачаница, Сопоћани, Студеница и црква Богородице Љевишке у Призрену. Због страдања 1999. и 2004. године, манастири на Косову и Метохији су у посебном статусу – *у опасности*. Почетком априла ове године „Европа ностра", европска федерација за очување културног и природног наслеђа, прогласила је да је „манастир Дечани међу седам најугроженијих локалитета културног наслеђа Европе". То најречитије говори шта се у свету сматра највреднијим од духовног и културног наслеђа српског народа. Поред манастирâ, у *памћењу света* треба поменути *Мирослављево Јеванђеље* и српске славе, што је опет део богатог духовног наслеђа Српске Православне Цркве. Манастири и цркве су кроз читав средњи век, као и свуда у хришћанском свету, били центри писмености и културе. У њима су били преписивачки центри, касније прве штампарије, прве школе и болнице. Били су места где се народ сабирао на молитву, али и долазио по савет. У њима су одржавани народни сабори када је требало донети судбоносне одлуке, као што је било у време Првог и Другог српског устанка за васкрс српске државе. Био би дугачак списак набрајања шта је и у ком манастиру настало и чувано од делâ културе. Све је било усмерено само у једном правцу: очувању православне вере, Светосавља и обичајâ српског народа. Све до појаве грађанске културе, крајем 18. и у 19. веку, манастири и цркве су, поред чувара православне вере, били и једини чува-

Разговор

ри националног јединства српског народа. Посебно је било тешко све то постићи под туђинском влашћу када су у Турској претили исламизација и насиље сваке врсте, а у Хабзбуршком царству унијаћење, касније германизација и мађаризација. Најсажетији одговор на ово питање јесу наведене речи умног карловачког проте Григорија Микића: „Да нас нису чували и сачували наши светитељи и манастири можда се не би имао ко ослобађати", не само у данашњим северним деловима Србије, у Српској Војводини, већ шире, на свим просторима наше отаџбине.

Сада, када живимо у слободној земљи, имамо своје школе, библиотеке, галерије, музеје, све на српском језику, тешко можемо схватити драматичност укидања српске црквено-школске аутономије почетком 20. века у Аустро-Угарској или страдање српског патријарха Лукијана Богдановића, који је, под неразјашњеним околностима, погинуо 1913. године у предвечерје Великог рата. Неки историчари сматрају српског патријарха првом српском жртвом Великог рата.

Сва издања која смо у *Платонеуму* објавили штампана су са благословом нашег Владике, Његовог Преосвештенства Епископа новосадског и бачког господина др Иринеја и благословима епископâ у чијим епархијама се налазе манастири и ризнице о којима су објављене књиге. Ти благослови били су над нама и у нама све време и – како у потпису једног фрескописца стоји да је фреска „дело Божје руком Јовановом" – све што смо и ми урадили дела су тих благослова. Не сме остати непоменуто гостољубље братстава и сестринстава, игуманâ и игуманија светих обитељи у којима смо провели најлепше дане снимајући и прикупљајући грађу за књиге. Сви наслови су из пера наших угледних стручњака историје уметности, који, у име наше захвалности, заслужују да их поменемо: Милка Чанак-Медић, Бранислав Тодић, Мирјана Шакота, Војислав Матић, Драган Војводић, Миодраг Марковић. Радо су прихватали да напишу књиге и представе бисере наше духовне културе. На јавним конкурсима Министарства културе и информисања Републике Србије добијали смо финансијску помоћ, јер таква издања нису комерцијалне природе, и монографије о нашим манастирима и ризницама из године у годину следиле су једна другу. У књигама су аутори описали сву лепоту уметничког стваралаштва у духу Православља, а најновије уметничке фотографије представиле су сложен програм живописа. Било да су фреске, архитектура, дела примењене уметности, рукописне књиге и друге старине, све сведочи о богатом српском културном наслеђу. То је само део оног што је сачувано после свих пљачки и разарања. Колико су наши манастири и већи храмови били богати види се по ризници манастира Високи Дечани, иако ни то није све што је манастир некада поседовао. Имао сам јединствен духовни доживљај да све што је објављено у великим књигама о ризницама манастира фотографишем и видим у непосредној близини, поклоним се и целивам светиње. Поредећи виђено са оним што сам, путујући по свету, гледао у музејима и галеријама великих градова, верујем да би сваки престони крст, путир, кивот са моштима светих, икона, рукописна књига, кадионица, све до ложице (кашичица за Причешће) и вотивног прилога (минијатурна представа онога што је молитвом излечено, израђено у племенитом металу), сваки угледни музеј у свету желео да има у својим збиркама. Фреске су посебна тема. Србију називају *земљом фресака* и то постаје јасно када погледамо фреске Сопоћана, које многи историчари уметности сматрају најлепшим фрескама Европе, поред познатих фресака италијанских мајстора ране Ренесансе (Чимабуе, Ђото и др.). Живопис Сопоћана неописиве лепоте – и поред тога што је црква неколико векова била без крова, а фреске изложене временским непогодама – и данас плене својом узвишеном лепотом. Живописи Високих Дечана, Пећке Патријаршије, Грачанице и Студенице јединствени су, а њихови аутори најбољи сликари православног света 12 – 14. века. Снимајући фреске, окружени прелепим сценама и ликовима светих, и сами смо видели од какве непроцењиве вредности је црквена уметност у очувању духовног, културног и националног идентитета српскога народа.

Манастир Студеница

Какву слику о историји Српске Православне Цркве и српскога народа пружа црквено-уметничко наслеђе наших светиња?

Највећи део црквено-уметничког наслеђа, који смо упознали припремајући књиге, припада преткосовском периоду. Само једна књига, *Ризница манастира Бање код Прибоја*, са богослужбеним предметима је из времена после 15. века (ауторка истоимене књиге је открила ризницу 1974. године).

Све што је сачувано од црквено-уметничког наслеђа сведочи о великом угледу Српске Православне Цркве у хришћанској васељени. Дела архитектуре, сликарства и примењене уметности стварали су најбољи уметници које је хришћански свет тада имао. Српски владари и племство су били богати и могли су да позову најбоље мајсторе и уметнике да Господу Исусу Христу, Пресветој Богородици и свом светитељу заштитнику поклоне најлепше дарове човечијег духа. Ове године је седам векова од упокојења светог краља Милутина и подизања његове задужбине манастира Грачанице (1321). Краљ Милутин је био ктитор преко четрдесет задужбина, што је јединствен пример у православном свету. Грачаница се издваја складном архитектуром и прелепим живописом уметникâ Михаила и Евтихија Астрапе из Солуна. Пре неколико година завршено је чишћење и заштита фресака, а цео храм осветљен декоративном расветом. Посебан духовни доживљај је када храм осветле десетине светиљки и када обасјају и фреске које су, због висине и положаја, биле скривене од погледа. Слично је и у манастиру Високи Дечани, задужбини светог краља Стефана III Дечанског и сина му цара Душана, где су на више хиљада квадратних метара очуване фреске необичне лепоте из половине 14. века. Највећа и најлепша фреска у православном свету, фреска *Распеће* у манастиру Студеници, живописана је почетком 13. века, док је Свети Сава био у Студеници. Очишћена 2019. године од вековних наслага, синула је свом лепотом боје и позлате коју су, под Савиним руководством, уметници живописали на целом западном зиду Богородичине цркве.

Разговор

Од свих наших манастирских цркава фреске немањићке епохе су најбоље очуване и, по богатству живописа и архитектуре храмова, види се сјај и величина српског духовног и културног наслеђа када су Српска Православна Црква и српска средњовековна држава живеле у синергији и симфонији међусобних односа. Тада су створена најлепша дела наше културе и уметности. О таквој лепоти изражајно говоре и кратки поетски записи, као што је о архитектури Богородичиног храма у Студеници рекао наш угледни професор и утемељивач археологије у Србији Михаило Валтровић: „Богу похвална песма у камену"; или запис на арапском језику образованог муслимана, опчињеног лепотом фресака, који је на зиду у спољњој припрати цркве Богородице Љевишке у Призрену урезао дистих персијског песника Хафиза из 14. века: „Зеница ока мога теби је гнездо (почасти нас уласка, ово је кућа твоја)." А све је почело делима Светог Саве. Захваљујући његовом духовном завештању ми и данас живимо духом Православља. Занимљиво је поменути и пример владарске скромности Немањиних наследника у односу на оснивача династије Стефана Немању. Када је у манастиру Студеници подизао цркву посвећену светом Јоакиму и Ани, родитељима Пресвете Богородице, краљ Милутин је дао да се црква зида као складан мали храм, по величини мањи од Радослављеве припрате Богородичине цркве Стефана Немање. Иако је могао да подигне цркву већу од целе Студенице, овим примером је свим будућим владарима оставио поруку да нико није већи од оснивача династије Стефана Немање – светог Симеона. Такви примери духовног склада и побожности зраче из свих дела културног наслеђа и светиња Српске Православне Цркве до данас.

Под руководством ваше издавачке куће покренут је пројекат дигитализације фресака српских средњовековних манастира. Који су циљеви овога пројекта и шта је до сада учињено у оквиру истог?

Уређујући књиге о манастирима илустровали смо их фотографијама фресака које

Детаљ са снимања фресака у манастиру Дечани

су помињане у тексту, док су остале, лепе и живописне, остајале на зидовима где су их могли видети само посетиоци манастира. Истовремено, пратећи на друштвеним мрежама могућности представљања културног блага, видели смо како то раде различите установе и институције културе на својим сајтовима. У договору са сарадницима одлучили смо да са издањима у папирном формату почнемо да објављујемо фреске у дигиталном формату. За први пројекат одабрали смо Високе Дечане и замолили благослов и подршку игумана и братства манастира. Када смо на конкурсу Министарства културе и информисања добили финансијску помоћ, почели смо дигитализацију фресака припрате манастира Дечана. Манастир има највећи број очуваних фресака из половине 14. века у више тематских целина. Припрата је позната по *Лози Немањића*, али поред ове фреске је велики број фресака које илуструју годишњи календар – *Менолог* (*Минологион*) – у коме је сваки дан и празник представљен фреском са композицијом или детаљем. Како је припрата великих димензија и висине, на зидовима

су многобројне фреске које смо снимали две године. Од више хиљада снимака одабрани су најквалитетнији, које су историчари уметности каталошки описали. Све је преведено на енглески језик, а, по потреби, преводиће се и на друге језике. Целокупан материјал, дигиталне фотографије, описи фресака, цртежи распореда где се у храму налазе, предати су Управи манастира и Народном музеју Србије, који је центар прикупљања дигиталне грађе. Ове године настављамо даље и, ако Бог дâ, снимаћемо западни зид наоса и параклис Светог Николе. Све радимо најсавременијим оптичким и техничким средствима, што је вишеструко корисно не само за приказ лепоте фресака већ и за истраживаче и рестаураторе који из снимака могу пронаћи нове податке или видети стање фреске у вези са заштитом. Прошле године, због пандемије, нисмо могли да снимамо у манастиру Дечанима, али смо до детаља снимили Краљеву цркву у Студеници, цркву Светог Петра и Павла у Расу и манастир Ђурђеве Ступове. Од снимљеног материјала Министарство културе и информисања преузело је одабране снимке са описима на енглеском језику и превело на шпански за наша дипломатска представништва у иностранству, која ће, овим путем, најлепше фреске промовисати на својим сајтовима или изложбама. Путем друштвених мрежа се најбрже и најдиректније може представити културно благо Српске Православне Цркве, нарочито светиње на Косову и Метохији које су посебно угрожене и у опасности. У каквој су опасности од албанских сепаратиста – виђено је 2004. године, када су многи храмови на Косову и Метохији опљачкани, рушени и спаљивани. Болан утисак је када се у цркви Богородице Љевишке у Призрену – задужбини светог краља Милутина, коју је живописао дворски сликар краља Милутина, Михаило Астрапа – угледа контраст између тешко оштећених и скоро спаљених фресака, црних од чађи и дима, којима су терористи хтели да униште свете ликове, и оних које су конзерватори очистили и заштитили. Та мржња према српском и православном, од варварског начина испољавања сада је промењена и делује на „цивилизованији" начин. Упорно и непрекидно се на светским језицима, путем друштвених мрежа и штампаних медија, шири пропаганда да су српске православне светиње албанског порекла, а династија Немањића албанска династија Нимани. Тим лажима мора се супротставити истина документована дигиталним представљањем фресака које ће видети цео свет, посебно утицајни људи чије мишљење одлучује о судбинама малих народа. На фрескама се виде владарске лозе Немањића (манастири: Грачаница, Пећка Патријаршија, Дечани), ликови ктитора манастира, српски владари са породицама, српска властела и текстови писани рашком ћирилицом. То су непорециви докази које нико никада не може порећи и прогласити културно наслеђе Српске Православне Цркве и српског народа албанским или било чијим другим. То је веома важан циљ пројекта. Да бисмо постигли пун ефекат, на њему ћемо радити и даље. Постоји још један циљ који се односи на нас саме. Реч је о нашем образовању. Желео бих да у нашим школама основног и средњег образовања, макар у неколико часова факултативне наставе годишње, путем дигиталне презентације или на други начин, буду представљени наши најзначајнији манастири, како би ђаци благовремено разумели и схватили вредност духовног и културног наслеђа српског народа и Српске Православне Цркве, које једног дана треба да преузму и са пијететом чувају за своје наследнике. Ако наше светиње не сачувамо, у нашим срцима и нашој свести остаће као тужна успомена о једном несталом народу.

Једно од новијих капиталних издања *Платонеума* јесте *Београдски паримејник*. О каквом је изворнику реч и како је уприличена његова објава?

Београдски паримејник је најстарија рукописна књига Народне библиотеке Србије. По речима аутора предговора, др Владана Тријића, припада групи коју чине три монументална и раскошно опремљена кодекса ране српске писмености на пергаменту, од којих се за *Мирослављево Јеванђеље* и *Вуканово Јеванђеље* зна да су их поручили припад-

Разговор

ници владарске породице, док се за *Београдски паримејник* не зна поручилац. Потиче из прве четвртине 13. века, из доба Светог Саве. Због времена настанка, када је Свети Сава издејствовао аутокефалност Српске Православне Цркве, Народна библиотека Србије и издавачко предузеће *Платонеум*, подршком Министарства културе и информисања, објавили су фототипско издање у раскошној графичкој опреми као прилог прослави осам векова од стицања аутокефалности.

Паримејник је међу првим књигама које су свети Кирило и Методије превели за моравске Словене и у себи чува најстарији старословенски језички слој. До данас је сачувано само осам кодекса или фрагмената старословенског преписа, међу којима је *Београдски паримејник* најстарији и најважнији.

То је најлепше исписан рукопис ране српске писмености чија илуминација је изузетна. Украшен је са осамдесет сликаних иницијала и пет заставица у којима се спајају различите традиције – византијска, домаћа и оријентална – којима је била изложена српска уметност тога доба.

Сваки примерак *Паримејника* има предговор на пет страних језика (грчки, руски, француски, енглески, кинески) и калиграфски је нумерисан у оквиру тиража. Не постоје два иста броја књиге.

Имали смо велику част да представљање *Паримејника* буде уприличено у крипти Спомен-храма Светог Саве у Београду, где су говорили: Његово Преосвештенство Епископ бачки др Иринеј, господин Владан Вукосављевић, тадашњи министар културе и информисања Републике Србије, господин Ласло Блашковић, тадашњи управник Народне библиотеке Србије, и господин др Владан Тријић, уредник издања. На линку Представљено фототипско издање Београдског паримејника могуће је видети цело представљање.

Сумирајући све о чему смо разговарали, које би биле ваше закључне мисли и порука?

На првом месту желим да се захвалим нашем Владици, Његовом Преосвештенству Епископу новосадском и бачком др Иринеју, за свети архијерејски благослов и свеколику подршку коју у овом послу од првих дана имамо. Његово разумевање је драгоцени духовни покретач многих пројеката и увек ће тако бити.

Културно наслеђе Српске Православне Цркве су најлепши дарови духа које су нам оставили српски уметници и они који су радили за Србе. О томе сведоче књиге *Српски сликари од XIV до XVIII века* у два тома, вишедеценијски рад историчара уметности Бранислава Тодића, и седам књига о манастирима на Листи светске и културне баштине УНЕСКО. У тој ризници од књига, из описа се види сјај и величина српског културног блага које смо наследили. Захваљујући Српској Православној Цркви оно је стигло до нас. Када је у Патријаршијском музеју, поводом осам векова од стицања аутокефалности, отворена изложба црквене уметности, многи су тек тада постали свесни шта је Црква значила српском народу и ко је све сачувао. Слично је било и са изложбом посвећеном манастиру Студеници у Галерији Српске академије наука и уметности. То је идентитет српског народа и по томе ћемо бити препознати у будућности. Зато пажљиво негујмо љубав и поштовање према Цркви, будимо уз њу не само обичајно већ евхаристијски, сједињени у молитви и светом Причешћу. То је једини пут којим, ходећи, можемо постати достојни наследници онога што нам је остало у наслеђе.

Господине Вујичићу, благодарим вам што сте се одазвали позиву за разговор и што сте нам приближили своја искуства о значају издавачке делатности за очување црквено-духовног наслеђа Српске Православне Цркве и српскога народа уопште.

Захваљујем се и ја Вама на позиву и прилици да коментарима одговорим на Ваша инспиративна и занимљива питања.

Разговарао др Милан Бандобрански

Оче, да те питам

Протонамесник Милорад Мировић: АПОСТОЛСКО ПРЕЈЕМСТВО

У црквеној литератури често срећемо синтагму *апостолско прејемство*. Желећи да, поводом празника Педесетнице, читаоцима *Винограда Господњег* укажемо на значај овог важног појма, упутили смо следеће питање протонамеснику Милораду Мировићу:

Можете ли нам, у светлу празника Педесетнице, објаснити значење синтагме „апостолско прејемство" и приближити њен смисао и значај за нас данас?

Господ је створио човека да живи у заједници са Њим у рају и да брине о свему створеном, да буде цар творевине. Међутим, наговорен од нечастивог, човек је кренуо путем непослушности Богу и прекинуо заједницу са Њим. Да зло не би постало бесмртно, тојест да човек не би наставио да греши и да такав не би остао у рају, Бог га је изагнао из Едема. Бог је Љубав и није напустио човека нити је заборавио створење Своје већ га је посећивао на разне начине, што је у Литургији светог Василија Великог изражено следећим речима: „Говорио си нам устима слугу Твојих пророка, најављујући нам спасење које се имало збити; дао си нам Закон у помоћ; поставио си нам анђеле као чуваре." Када се навршила пуноћа временâ, послао нам је Бог Отац и Сина Свог Јединородног. Син Божји постао је Син Човечји, оваплотивши се од Духа Светога и Марије Дјеве. Родио се у Витлејему, у Јудеји, добивши име Исус. Када је напунио тридесет година и постао пунолетан по старозаветним законима, отишао је на Јордан да га Јован крсти, а затим је започео да проповеда реч Божју. Идући од места до места у Галилеји и Јудеји, беседећи и исцељујући од разних болести, Господ је из мноштва народа, који га је пратио, изабрао најверније ученике – дванаесторицу апостола. Апостоли су непрестано били уз Господа пуне три године, слушајући Његове божанске поуке и сведочећи својим очима исцељења немоћних, васкрсавање мртвих, као и Христово владање над природним стихијама и демонима. У данима Христових страдања, један од њих, Јуда, издао је свога Учитеља и потом, уместо да се покаје, пао у очајање и обесио се. Апостол Петар се исто тако одрекао Господа Исуса Христа, али се искрено покајао и био поново убројан међу апостоле. И други ученици су били уплашени и сакрили су се због страха од Јудеја. Међутим, Васкрсли Христос им се јавља, бодри их и уверава, и њих и многе друге, у Своје Васкрсење и победу над смрћу. Наредних четрдесет дана Васкрсли Господ апостолима често беседи, поучава их и припрема за мисију коју им поверава. У четрдесети дан по Васкрсењу, узноси се на небо обећавши да ће им послати Утешитеља, Светога Духа. Десет дана касније, обећање Христово се испунило и Свети Дух, у виду огњених језика, сишао је на апостоле сабране на молитви. Силазак Светога Духа бива уз велику буку и силу коју су приметили многобројни људи сабрани испред куће где су се налазили апостоли. Испуњени силом Духа Светога, апостоли су започели проповед окупљеном народу, после које је светој Тајни крштења приступило око три хиљаде људи у Јерусалиму. После крштења, на све новокрштене се, преко руку светих апостола, излила благодатна сила Духа Светога. Овај догађај славимо сваке године о празнику Педесетнице, који је рођендан новозаветне Цркве.

Христос је Камен крајеугаони на коме су назидани темељи Цркве – свети апостоли. Вера њихова је живо сведочење Бога, искуство које су њихове очи гледале и руке опипале. Апостол Тома је ставио руке у ребра Христова и прсте у ране Његове и узвикнуо: *Господ мој и Бог мој* (Јов. 20, 28). Ми верујемо њиховом вером и потврђујемо њихову проповед. На свакој светој Литургији у Символу вере исповедамо да верујемо „у једну, свету, саборну и апостолску Цркву". Нема више истинâ већ само једна; нема више богова већ само Један Бог; не постоји мноштво цркава и духовности већ је само једна Црква и у њој Дух Свети, Који се преко апостола излио на све

Оче, да те питам

Силазак Светога Духа на апостоле

хришћане. Поучавајући нас о светим апостолима, свети Ава Јустин сведочи: „Свети апостоли су први богољуди по благодати... Сваки од њих је поновљени Христос или боље: продужени Христос... За њих је историјски Богочовек, Господ Исус Христос, и врховна свевредност и врховно свемерило. Све је у њима од Богочовека, ради Богочовека и у Богочовеку. И то увек тако, и свуда тако. То им је бесмртност и у земаљском времену и у земаљском простору. Тиме су још на земљи везани за сву богочовечанску вечност Христову" (*Догматика Православне Цркве*, том III).

После Педесетнице, свети апостоли су кренули широм васељене да сведоче Јеванђеље, тојест радосну вест да је Христос васкрсао. Благодареће томе, Јеванђеље је стигло у све делове Римског царства, али и до Етиопије, Арабије, Персије, Велике Британије, Русије и Индије. Све оне који би поверовали у проповед Јеванђеља, свети апостоли су крштавали. Најдостојније међу њима рукополагали су за свештенике и ђаконе. Одлазећи на даљу проповед, апостоли су бирали своје наследнике – епископе – и у сваком месту постављали су по једног од њих да проповеда Јеванђеље, да рукополаже свештенослужитеље, да предводи евхаристијска сабрања и надзире целокупан црквени живот. Реч *епископ*, која потиче из грчког језика, управо то и значи – онај који надзире, пази, надгледа. Сва пуноћа благодати која је почивала на апостолима предата је епископима рукоположењем (на грчком *хиротонија*). С тим у вези, свети Ава Јустин нас богонадахнуто поучава: „Ова богочовечанска апостолност је сва у потпуности продужена у земаљским наследницима христоносних апостола – у светим Оцима. Међу њима, у суштини, нема никакве разлике; у њима подједнако живи и дела и бесмртује и вечнује један и исти Богочовек Исус Христос, Који је јуче и данас Онај исти и вавек. Кроз свете Оце продужују се свети апостоли са свима својим богочо-

вечанским богатствима, богочовечанским световима, богочовечанским светињама, богочовечанским тајнама, богочовечанским врлинама. Свети Оци, уствари, непрестано апостолују, и као посебне обогочовечене личности, и као епископи помесних Цркава, и као чланови светих васељенских сабора и светих помесних сабора. За све њих је једна Истина, једна Свеистина: Богочовек Господ Исус Христос."

Када би се неки епископ упокојио, сабирали би се други епикопи из околних крајева и бирали новог епископа кога су хиротонисали на светој Литургији, призивајући на њега благодат Духа Светога. Дух Свети је сишао на апостолски сабор и он се увек и саборно предаје. Зато хиротонију новог епископа увек врши више епископа. У Православној Цркви постоји непрекинути низ деловања и предавања благодатне силе Духа Светога од прве Педесетнице у Јерусалиму до данашњих дана. Тај благодатни низ или континуитет хиротонијâ називамо апостолско прејемство. Оно што су свети апостоли примили као дар Божји ради изграђивања Цркве, они су то Цркви и предали и оставили као живи аманет и живо сведочење присуства Божјег у историји (ср. I Кор. 11, 23). „Апостолско прејемство, апостолско наслеђе је од врха до дна богочовечанске природе. Шта то свети апостоли предају својим наследницима као наслеђе? – Самог Богочовека Господа Христа, са свима непролазним богатствима Његове чудесне богочовечанске Личности, Христа – Главу Цркве, једину Главу њену", поучава нас преподобни Јустин Ћелијски.

Свака хиротонија новог епископа је педесетнички догађај изливања благодатне силе Духа Светога. По Предању Православне Цркве, у који год дан у току богослужбене године да се хиротонија врши, служи се служба Педесетнице. Хиротонија новог епископа је увек радост читаве пуноће Цркве и зато у њој увек учествује више епископа. Овакво евхаристијско сабрање жива је икона апостолског сабора и видљива пројава јединства Цркве. Духом Светим све бива: Он је тај који нас сабира у Цркву, Њиме се све освећује и преображава и кроз Сина приводи Оцу. Дух Свети је чувар Цркве, њеног Предања и поретка. Он је тај Којим се остварује јединство Цркве у читавом свету. Хришћани који су се одрекли апостолског прејемства и светог Предања као последицу су имали поделу на стотине, па и хиљаде различитих фракција. Исто се догодило и са многим такозваним *зилотима* чим су напустили канонско јединство Цркве Христове. Зато је врло важно да стојимо са страхом Божјим и побожношћу у простору Цркве и у оданости поретку, светом Предању и свештеној јерархији. То је место нашег спасења. „Свето Предање – то је Јеванђеље Господа Христа и Сâм Господ Христос, Кога сила Духа Светога преноси у сваку верујућу душу, у читаву Цркву. Све што је Христово, силом Духа Светога постаје наше, људско, и то у телу Цркве. Дух Свети – градитељ Цркве, сваког верника, као ћелијицу, уграђује у тело Цркве, чини га „сутелесником" Богочовека. Уствари, Дух Свети благодаћу светих тајни и светих врлина обогочовечује сваког верника", наглашава Ава Јустин и додаје: „Јер, шта је живот у Цркви? Ништа друго до благодатно обогочовечење сваког верника кроз његове личне еванђелске врлине; његово ухристовљење и охристовљење кроз уцрквењење и оцрквењење. Сав живот хришћанина је непрекидни христоцентрични Духовдан: Дух Свети кроз свете Тајне и свете врлине предаје Христа Спаса свакоме вернику, чини Га живим Предањем, живим Животом нашим: Христос – живот наш. Тиме и све што је Христово постаје наше, на сву вечност наше: и Његова Истина, и Његова Правда, и Његова Љубав, и Његов Живот, и сва Његова божанска Ипостас."

Ми се, дакле, спасавамо у заједници светих, у Цркви Божјој изграђеној на вери светих апостола, чија је Глава и Темељ Сâм Христос, Први и Последњи, Алфа и Омега. Када свако од нас живи том вером, део је велике породице: породице чији је почетак у Гробу Господњем, а који се, апостолским прејемством, у Духу Светоме, ниже до данашњих дана и наставља до последњег незалазног Дана Господњег у Небеском Јерусалиму. Нека је слава Оцу и Сину и Духу Светоме, Једноме Богу у Тројици, сада и увек и кроза све векове векова. Амин!

Библијски појмовник

Протојерej-ставрофор Милован Миодраговић: СВЕТИ ПРОРОК И ЦАР ДАВИД

После изласка из ропства у Мисиру и дугогодишњег лутања беспућима пустиње, племена Израиља су се настанила на одређеној територији коју су назвали *Обећана земља*. Ту земљу освојили су крвљу и знојем, али и уз помоћ Божју. На тој помоћи увек су узвраћали химном благодарности Богу, а библијски писци су те благодарне песме забележили и сачували. Племена Израиљева су, према саветима и упутствима светих пророка, које им је Бог штедро даривао, одлучила да ту освојену *Обећану земљу* обједине и да оснују царство.

Свети пророк Давид

Први цар Израиља био је Саул. У његово време обједињена су племена Израиља и он је царевао од 1020. до 1000. године пре Христа. Период његовог царевања над Израиљем обележиле су борбе са Филистејцима. У тим борбама посебно се истакао млади јунак Давид који је победио познатог и снажног филистејског мегданџију, Голијата. Давид је постао народни јунак, а то је изазвало подозривост цара Саула и покренуло га да прогони Давида. Описи прогона младог Давида од стране цара Саула у библијским списима су тако снажно и упечатљиво дати да, поред историјске веродостојности, представљају и прави историјски роман.

Свети пророк и цар Давид је освојио Јерусалим и тај град прогласио за престоницу. Уредио га је и изградио раскошан царски двор, а у близини двора сместио је и богослужбено место Јудејâ – скинију. Свечано је пренео Ковчег завета у Јерусалим. Тако је Јерусалим постао и средиште богослужбеног живота, у коме ће касније Соломон подићи величанствени храм. Освајање Јерусалима и преношење центра царства из Хеврона на Сион било је од изузетног значаја, јер су тиме уједињена северна и јужна племена Израиља, а Сион је постао свето место сабирања свих синова Израиљевих.

Свети пророк и цар Давид је обогатио царство, написао је многобројне богослужбене песме (псалме) и бринуо се о богослужбеном поретку. Водио је ратове са околним народима – Едомцима, Моавцима и Амонцима; освојио је и Дамаск у Сирији и тамо успоставио своје царско намесништво. Унапредио је царство и проширио га *од Црвеног мора до Еуфрата*, како су већ ранији библијски писци предсказали (I Мојс. 8, 15; ИНав. 1, 4). Свети цар Давид, велики војсковођа, самодржац, владар, грешник и покајник – пророк Господњи и страдалник – средишња је личност старозаветне свештене историје, *човек који би постављен високо, помазаник Бога Јаковљева, и љубак у песмама Израиљевим* (II Сам. 23, 1).

Псалми Давидови су уврштени у сами врх светске поетске литературе. Међутим, он није био само цар и песник већ и пророк Господњи који је најавио долазак Господа у телу. Сâм Господ Христос цитира речи 110. псалма: *Рече Господ Господу мојему: седи мени са десне стране, док положим непријатеље твоје за подножје ногама твојим* (Мат. 22, 44).

Свети пророк и цар Давид је први пут у историји јудејског народа створио моћну државу која је била за углед околним народима. Зато је период његове владавине, као и владавине његовог сина Соломона, означена као *златно доба Израиља*.

Живот светога пророка и цара Давида описао је свети пророк Самуило тако надахнуто и живописно да су Књиге Самуилове постале пример и образац јудејске приповедачке прозе.

Из светоотачке ризнице

Свети Никола Кавасила: О ЖИВОТУ У ХРИСТУ

Прва беседа: ***О томе да се живот у Христу остварује кроз свете Тајне крштења, миропомазања и Причешћа***

26.– А зашто све ово говорим? Бог је умро; Крв Божја проливена је на Крсту. Шта драгоценије може бити од ове смрти? Шта ужасније? Колико ли је сагрешила човечија природа те је божанска правда требало да је ослободи? Колико велика мора да је била повреда да би била сразмерна силини тога лека? Грех је, дакако, некаквом казном морао бити уништен, а ми, претрпевши достојну казну, да се избавимо од кривице због својих сагрешења Богу. Јер, Онај Који је једном казнио, не може изнова оптуживати за оно за шта је казну већ наложио. А није било ниједног човека који је био чист и без кривице, и да је за друге пострадао – пошто човек ни за своје искупљење не би био довољан, а камоли за искупљење целога људскога рода чак и кад би безброј пута могао умрети. Јер, шта би недостојно могао претрпети срамотни слуга који је царску икону уништио и толико страшно похулио? Због тога је безгрешни Владика умро, претрпевши свакакву беду: као човек подноси страдања, полажући рачуна за људе, а као Бог и Владика ослобађа људски род од кривице, и онима који су поробљени, дарује слободу, за којом Он никакве потребе није имао.

27.– Том силом, дакле, истински живот кроз Спаситељеву смрт силази к нама. Начин да тај живот у своје душе доведемо јесте савршавање светих Тајни, бања светог крштења, миропомазање, уживање Дарова са свете Трпезе. Јер, кад тако чинимо, Христос се настањује и борави у нама; сједињује се и постаје близак са нашим бићем; гуши у нама грех и улива у нас живот и силу, чинећи нас учесницима у Његовој победи (о, какве ли доброте!). Па кад се окупамо водом крштења, Он нас украшава венцем славе, а кад приступимо светој Трпези, проглашава нас победницима.

28.– Али, по каквој логици победа и венац славе – као плодови труда и зноја – претходе бањи крштења и светоме миру и Трпези? Јер, чак и кад се не боримо нити се трудимо око њих, ми ипак певамо химне тој борби, дивимо се победи, клањамо се знамењу и показујемо према Победнику силну и неизрециву љубав. А оне повреде, и ране, и смрт присвајамо и свим могућим средствима их ка себи привлачимо, те једемо од Тела Умрлога и Васкрслога Господа. Због тога је природно да уживамо у добрима која произлазе из оне смрти и из оних борби.

29.– Јер, када би какав тиранин био ухваћен и предат на суд, па дође неко и затражи да се он пусти, узносећи химне његовој тиранији и захтевајући да буде овенчан венцем славе, па каже како ће умрети ако овај падне, и почне осуђивати законе и бунити се против правде, и то не са стидом или скривајући лукавство, већ дрско и захтевно и надмено – како бисмо о њему судили? Зар му не бисмо одредили исту казну као и тирану? То је свакоме јасно. Наравно да ће потпуно супротно бити са оним ко се диви неком одличнику, па му се радује као победнику и победничке венце му плете, кличе му и све присутно гледалиште подиже на ноге, те се са великим задовољством клања ономе који је тријумфовао; обасипа му главу пољупцима и стиска му десницу, и толико се одушевљава за тог војсковођу који је однео победу, као да је он сам тај чија глава треба да буде украшена победним венцем. Заиста, тај би човек, приликом одлучивања разборитих судија, заједно са победником требало да има удела у примању трофеја, као што би онај од малочас, како ми се чини, могао да подели казну са тиранином. Јер, ако смо за оне који су грешни, сачували казну која им приличи и захтевали одговорност за њихове зле намере и мишљење, још мање је природно да оне који су добри лишимо онога што је победницима припало. А ако се догоди и то да онај који је ону победу постигао нема потребе за почастима већ најважнијим сматра да свога следбеника види како блиста усред скупа и то

Из светоотачке ризнице

што ће његов пријатељ бити окићен венцем славе сматра трофејем који одговара његовој борби – како онда неће бити праведно и потпуно природно да овај без зноја и опасности стекне победни венац?

30.– То, дакле, и нама може да обезбеди ова бања крштења, и Вечера светог Причешћа, и целомудрено обиље светога мира. Јер, кад смо у свештене Тајне посвећени, тада тиранина ђавола коримо и пљујемо и одвраћамо се од њега, а Победника славимо, и дивимо Му се, и клањамо Му се, и љубимо Га свом својом душом, тако да сувишком љубави као хлебом бивамо насићени, као миром помазани и као водом окупани.

31.– Јасно је, свакако, да је Господ ту борбу ради нас преузео, а да бисмо ми победили, прихватио је да Он умре, те није неприродно и неприлично да кроз те Тајне доспевамо до победних венаца. Јер ми, заиста, силну вољу показујемо, па чувши како та вода крштења има снагу смрти и погребења Христовог, ваљано верујемо и вољно јој приступамо и погружавамо се у њу. А Онај (Који не даје мало и Који Своје следбенике не удостојава малих дарова), дочекује нас добрима која потичу од Његове смрти и погребења; не дарује нам никакав венац нити нам предаје славу већ самога Победника, односно предаје нам Самога Себе овенчанога славом. И тако, израњајући из воде, Самога Спаситеља носимо у својим душама, у својим главама, у својим очима, у самим утробама, у свим својим удовима – Њега, Који је чист од греха и ослобођен од сваке пропадљивости; онако како је Он васкрсао и појавио се ученицима и узнео се на небеса, како ће опет доћи да затражи благо које нам је даровао.

32.– А пошто се тако родимо и будемо запечаћени Христом као некаквим обличјем и образом да не бисмо затим какво страно обличје увели, Он у својој власти држи улазе живота. И кроз оне органе кроз које уводимо ваздух и храну, помажући тако животу тела, кроз њих Он Сâм ступа у наше душе и заузима обоја врата: кроз једна улази као миро и као миомирис, а кроз друга као Храна. Јер Га и удишемо и бива нам Храна. И пошто тако кроза сва та средства сједини и помеша Себе са нама, Он чини да постанемо Његово Тело, а Он Сâм бива за нас оно што је глава за удове тела. Због тога заједно са Њим и учествујемо у свим добрима, јер Он је Глава, а што припада глави, свакако се и на тело преноси. А могао би се неко чудити и томе што заједно са Њим не узимамо учешћа у Његовим ранама и Његовој смрти него се Он Сâм борио са тим, а нас је учинио Својим заједничарима онда кад је победним венцем требало да буде овенчан.

33.– То је, дакако, знак неизрецивог човекољубља – али знак који није лишен разумности и свога природног тока. Јер, сјединили смо се са Христом после распећа; а пре но што је умро, ништа заједничко са Њим нисмо имали. Он је, наиме, био Син, и то љубљени, а ми смо били опаки, и слуге и непријатељи Његови у својим помислима; но, кад је Он умро и кад је положен откуп за нас, и кад су ђаволски окови уништени, тада смо задобили слободу и усиновљење и постали смо удови оне блажене Главе. Од тада, дакле, све што припада Глави, постаје и наше. И сада, ево, безгрешни излазимо из воде крштења, светим миром учествујемо у Његовим благодатним даровима, а преко свете Трпезе живимо истим животом као Он. А у будућем веку бићемо богови пред Богом и наследници истих добара са Њим, цароваћемо у истоме Царству са Њим – наравно, ако не ослепимо сами себе у овоме животу и не раздеремо царски огртач. Јер, ми само једно можемо принети овоме животу у Христу – да се држимо дарова, да чувамо благодат и да не одбацујемо венац који нам је Бог исплео уз много зноја и муке.

34.– То је живот у Христу, који је, свакако, у светим Тајнама садржан, али коме, како се чини, и човечански труд може дати свој допринос. Према томе, ко о том животу хоће да говори, мора најпре да размотри сваку од светих Тајни, а затим да сагледа учинак врлине.

Свети Никола Кавасила, *О животу у Христу*,
Беседа, Нови Сад 2002, 47 – 51.

О ави Јовану, ученику аве Павла

1. Причали су како је ава Јован, ученик аве Павла, имао велико послушање. У некаквом, пак, месту беху хумке међу којима се скривала једна хијена. Старац угледа говеђу балегу која беше око тога места; па рече Јовану да пође и да је донесе. А овај га упита:

– А шта ћу са хијеном, аво?

Старац, шалећи се, рече:

– Ако кидише на тебе, свежи је и донеси овамо.

И тако, увече брат пође тамо. И гле, хијена сместа кидише на њега. А он, по старчевим речима, појури да је ухвати. Хијена стаде бежати, а он, јурећи за њом, повика:

– Ава ми је рекао да те вежем.

Па када је ухвати, он је свеза. А старац се забрине и седе да га чека. И коначно, овај се појави носећи везану хијену. Видевши то, старац се задиви, па желећи да га поучи смирењу, лупну га говорећи:

– Будало, донео си ми овде глупог пса.

И старац сместа одреши хијену и пусти је да побегне.

О ави Јосифу Тивејском

1. Рекао је ава Јосиф Тивејски:

– Три ствари су драгоцене пред Господом. Прво је када човек болује, па му долазе искушења а он их са благодарношћу прихвата. Друго је када неко чисто чини сва своја дела пред Господом, не чинећи ништа што приличи човечанској природи. А треће је када неко живи потчињен своме духовноме оцу и потискује властите жеље.

О ави Касијану

1. Причао је ава Касијан: Посетили смо свети Герман и ја неког старца у Египту. И пошто нас је угостио, упитасмо га:

– Због чега се у време пријема стране браће нисте држали правила нашега поста, онако како смо примили ми у Палестини?

Он одговори:

– Пост је увек са мном, а вас не могу увек имати уза се; а пост јесте и корисна ствар и неопходна, али ипак зависи од нашега изволења, док закон Божји захтева нужно испуњење заповести о љубави. Примајући, дакле, у вама Христа, дужан сам да вас услужим са сваком ревношћу. А када вас испратим поново ћу успоставити правила поста. Јер не могу синови Женикови постити у време док је Женик са њима; а када Женик оде од њих, тада слободно посте (Марк. 2, 19).

2. Исти он је причао:

Био је некакав старац кога је служила једна света девица. А људи су говорили:

– Они нису чисти.

И дочује старац за то. Па када је требало да умре, рече оцима:

– Када умрем, посадите мој штап на гроб; па ако пролиста и донесе рода, знајте да сам чист према њој, а ако не пролиста, знајте да сам згрешио са њом.

Посадише они штап и трећега дана он пролиста и донесе рода. И сви прославише Бога.

3. Још је рекао:

Посетимо ми једног другог старца и он нас послужи да једемо, а пошто смо се наситили, стане нас он нудити да још једемо. Па пошто одвратих како не можемо више, рече нам:

– А ја сам, пошто ми долазе разна браћа, шест пута постављао трпезу, нудећи их, јео сам са сваким од њих и још сам гладан. А ти, једући само једном, толико си се наситио да не можеш више да једеш.

4. Он је још причао:

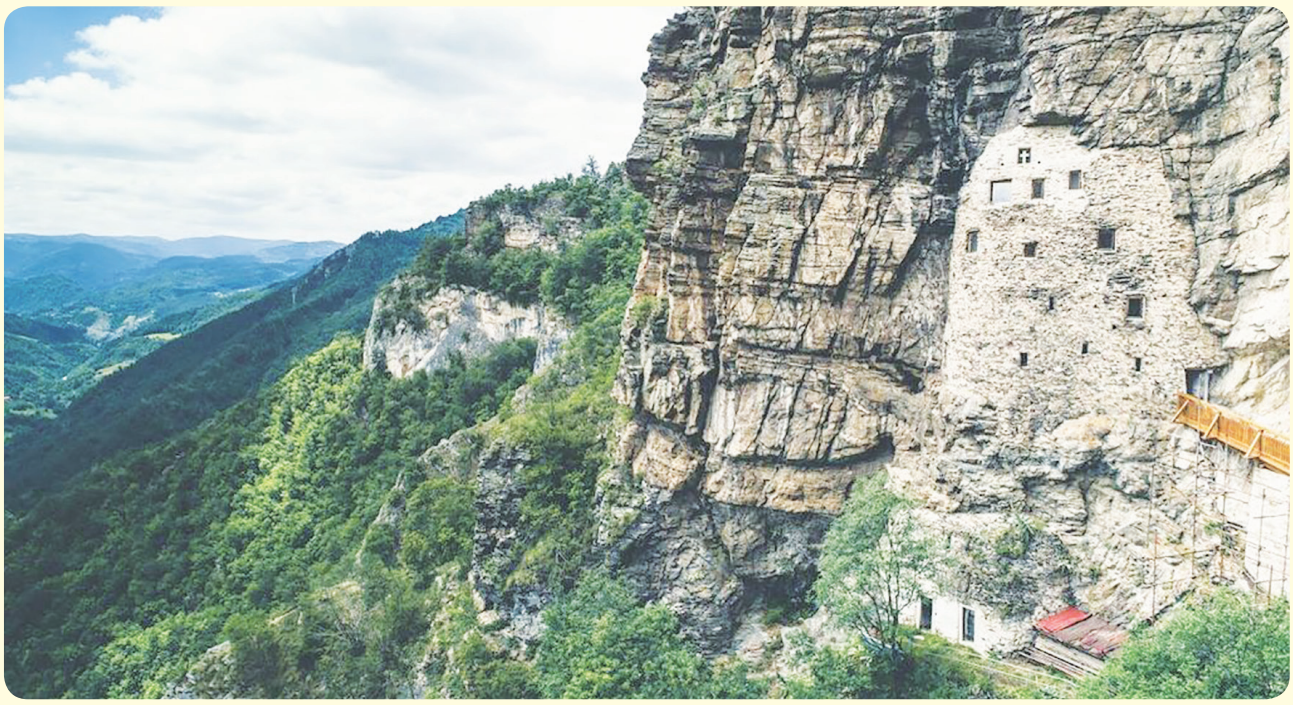
Посети једном приликом ава Јован, човек који беше игуман великог општежића, аву Пајсија, који је четрдесет година живео у удаљеној пустињи; па пошто је гајио према њему велику љубав, а тиме и присност, рече му:

– Шта си за толико година остварио живећи тако отшелнички и не бивајући узнемираван од људи?

Он рече:

– Од када сам постао монах, никада ме сунце није видело како једем.

Старечник

Испосница Светога Саве код манастира Студенице

А ава Јован на то рече:

– Нити је мене видело јаросног.

5. Тога аву Јована, када се налазио на прагу смрти и када је спремно и радосно ишао ка Богу, окружише браћа, тражећи да им у наслеђе остави једну кратку и способносну поуку са којом би могли достићи савршенство у Христу. А он, уздахнувши, рече:

– Никада нисам учинио ништа по својој вољи нити сам поучавао друге о ономе што претходно сâм нисам учинио.

6. Причао је једном приликом о томе како је некакав старац, који је живео у пустињи, молио Бога да му подари да никада не задрема док траје духовна беседа, а када неко износи речи оговарања или празнословља, да одмах падне у сан, како се његове уши не би храниле таквим отровом. Називао је ђавола ревнитељем брбљања и непријатељем сваког духовног учења, користећи следећи пример. Док сам, вели он, беседио ради духовне користи неке духовне браће, обузео их је тако дубок сан да нису могли ни трепавице да покрену. Ја, међутим, желећи да укажем на ђаволу работу, убацим у беседу речи празнословља; а они, радосни због ње, разбудише се. А ја, уздахнувши, рекох:

– Дакле, до тренутка када сам говорио о небеским стварима, сан је савладао очи свих вас; а када су изречене речи празнословља, сви сте са задовољством устали. Због тога вас молим, браћо моја, опажајте работе лукавог демона и пазите на себе, чувајући се од дремежа када чините или слушате нешто духовно.

7. Још је рекао:

Некакав племић, пошто је побегао од света и поделио сиромасима све што је имао, задржи ипак нешто од тога за своје задовољство, не желећи да прихвати смиреноумље, које долази од савршеног покоравања, нити чисту покорност општежитељним правилима: Њему је свети Василије рекао овакве речи:

– Племство си изгубио, а монах ниси постао.

8. Још је рекао:

Неки монах беше настањен у једној пећини у пустињи. И рођаци по телу јаве му:

– Отац ти је болестан и на самрти је; дођи да га наследиш.

А он им одговори:

– Ја сам пре њега умро за овај свет; мртав не може живога наследити.

Старечник, Беседа, Нови Сад 2000, стр. 199 – 204.

Из летописа

Милан Степановић: 260 ГОДИНА СВЕТОЂУРЂЕВСКЕ ЦРКВЕ У СОМБОРУ

Још у време турске управе српско православно становништво у Сомбору имало је малу цркву, без торња, посвећену Светом великомученику Георгију. Нова Светођурђевска црква настала је у самом средишту града, а сомборски српски граничари подигли су је 1717. године. Према опису из 1733. године, ова црква била је лепа и пространа, са темељом озиданим од печених цигала и зидовима од чврсто повезаних черпића, те са троструко спојеним торњем, чија се купола протезала до забата цркве. Била је окречена и покривена шиндром, а око порте се налазио зид са капијама на северној и јужној страни. Као грађевину на најупадљивијем месту у граду, ову цркву 1735. бележи путописац Матеј Бел, ректор Пожунског лицеја. Године 1744. сомборски Срби су започели зидање новог црквеног торња. Протоколи крштених у овој цркви воде се од 1740. године, умрлих од 1742, а венчаних од 1744. године.

Пошто је Сомбор, заслугом овдашњих граничара, добио 1749. године статус слободног и краљевског града, сомборски Срби пожелели су да на месту дотадашње подигну нову, велику градску саборну цркву. После неколико година прикупљања средстава, темељи нове цркве Светог великомученика Георгија освећени су 22. маја 1759, а прва Литургија у њој служена је о Ваведењу Пресвете Богородице, крајем 1761. Њен тадашњи изглед сачуван је на акварелној скици из 1763. године. Црква је грађена као једнобродна базилика, са проширењима у припрати и певницама и са полукружном петостраном олтарском апсидом, у мешавини стилова барока и рококоа, са неокласицистичким детаљима на прочељу цркве. Спољашње и унутрашње уређивање трајало је још пуне две деценије после изградње. Први иконостас сликао је 1771. године иконописац Теодор Крачун са сарадницима, а рам иконостаса начинио је новосадски дрворезбар Арсеније Марковић. После окончаних радова на унутрашњем уређењу храма, цркву је, о Петровдану 1778, осветио епископ бачки Арсеније Радивојевић.

Светођурђевски храм у Сомбору

Свега три деценије после изградње нове цркве, 1790/91. године уместо старијег црквеног торња подигнут је садашњи велики торањ, који је пројектовао пештански архитекта Антон Јосип Хакер, а сазидао га је сомборски мајстор Франц Фридрих. По завршетку изградње, на врх торња постављен је велик позлаћен крст, а у позлаћену јабуку испод крста стављена је 3. августа 1791. године повеља о подизању торња. Тиме је црква добила свој коначан, данашњи изглед, а старањем угледних и имућних сомборских Срба купљена су и нова црквена звона. Изглед сомборске Светођурђевске цркве сачуван је и на ведутама града из 1809. и 1818. Према инвентарском запису из 1833. године, Светођурђевска црква била је дуга 22 хвата и пола „шува”

Из летописа

(близу 42 метра), а њена висина до сводова била је осам хвати (15,2 метра). Црквени торањ био је висок 22 хвата и три шува (нешто преко 42,5 метра). На торњу, који је био прекривен бакром, налазио се и јавни часовник, а у њему је било шест звона тешких од 55 до 973 кг. У храму су била два полијелеја – већи са шестнаест и мањи са шест свећа. У цркви су чуване цеховске и школске заставе. У наосу храма било је укупно 108 дрвених столова, у певницама 12, а на хору (балкону) 50 столова. Према земљишном попису из 1837. године, црква и порта су се простирале на површини од 962 квадратна хвата. Ограда око црквене порте, у облику гвоздених копаља на каменом постољу начињеном од мохачког мермера, постављена је половином педесетих година 19. века.

Темељна унутрашња обнова Светођурђевске цркве започела је 1866, а стари иконостас замењен је новим, који је, између 1869. и 1873. године, насликао академски сликар Павле Симић. Он је начинио и нове фреске на своду и зидовима солеје. Дрвени оквир новог иконостаса, нове певнице, Богородичин и архијерејски трон и предикаоница постављени су 1873. године. Садашњи иконостас сомборске Светођурђевске цркве начињен је у мешавини стилова барока и неокласицизма и изразито је бујне декорације. Дрвену подлогу и украшавање начинио је Јосип Кестнер из Новог Сада, а позлату Карло Илдињи из Будимпеште.

У време Првог светског рата звона са Светођурђевске цркве су скинута и претопљена за ратну опрему, па је Црквена општина сомборска касније морала да набавља нова звона, која су подигнута на торањ 1924. године, после чина освећења које је извршио владика бачки др Иринеј Ћирић. Током 20. века, већина црквених прозора украшена је иконама израђеним у витражу. Године 1937. обновљена је спољашњост цркве, као и црквени торањ, који је прекривен новим бакром. Обновљена је тада и гвоздена ограда око црквене порте, а сама порта је парковски уређена. Делимична реконструкција унутрашњости цркве започела је 1959. После скоро полувековне запуштености, до које је дошло услед одузимања црквене имовине и промењеног положаја Цркве у друштвеном уређењу после Другог светског рата, црквена порта са здањем Црквене општине, спољашњост и кров храма обновљени су током последње деценије прошлог и прве деценије овог столећа, уз помоћ Града Сомбора. Делимични радови на рестаурацији и конзервацији унутрашњости цркве (иконостас, предикаоница и певнице) започели су 2009. године, а настављени 2020. Од 1969. године Светођурђевска црква има статус заштићеног споменика културе, а од 1991. и статус културног добра од великог значаја. У присуству Његовог Преосвештенства Епископа бачког др Иринеја, у мају 2011. године свечано је обележена 250-годишњица од изградње садашњег храма.

Међу најистакнутијим духовницима овог храма издвајају се: прота Христифор Попић (1724 – 1799), иначе ђак Кијевске духовне академије, у чије време је црква сграђена; прота Василије Ковачић (1779 – 1857), писац знамените просветне беседе и дугогодишњи управник сомборске Српске препарандије; прота Георгије Бранковић (1830 – 1907), заслужан за обнову цркве и изградњу нових просветних здања, који је 1882. године постао владика темишварски, а 1890. изабран је за патријарха Карловачке патријаршије и у том звању остаће до смрти 1907. године. Свештеник ове цркве био је, скоро две деценије, касније знаменити владика будимски и бачки Платон Атанацковић (1788 – 1867), плодан писац, народни добротвор и председник Матице српске у два наврата. У цркви су сахрањени сомборски граничарски капетан гроф Јован Јанко Бранковић (око 1675 – 1734) и владика бачки Јован Јовановић (1732 – 1805). У јесен 1895. у овој цркви венчан је знаменити српски песник Лаза Костић (1841 – 1910).

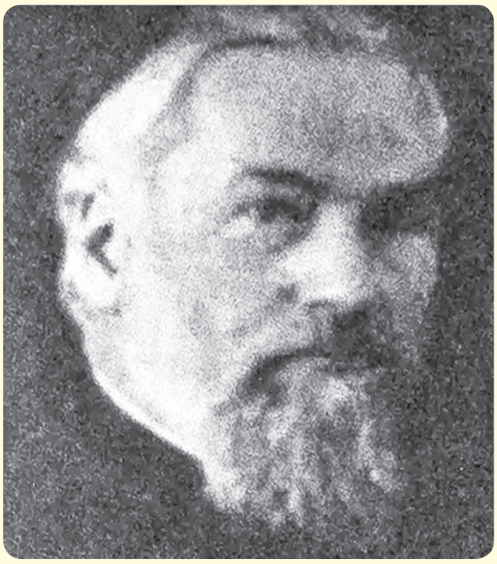
Знатан је број свештеника сомборске Светођурђевске цркве који су имали велики утицај на вернике, као и на културу и просвету свог времена. Суочавајући се са новим друштвеним идејама, они су тежили и доприносили снажењу вере и просвећивању српског народа на овим просторима.

Портрети говоре

Милан Степановић: СОМБОРСКИ СВЕШТЕНОМУЧЕНИК – ПРОТА ДИМИТРИЈЕ БОКШАН

Сомборски протојерej и настојатељ сомборског храма Рођења Светог Јована Претече, Хаџи-Димитрије Бокшан рођен је 11. марта 1878. године, у селу Ђурђеву, у Бачкој, као син Павла Бокшана и Јулијане рођ. Мушицки. После осморазредне Српске гимназије у Новом Саду, у којој је матурирао 1897. године, похађао је Богословију у Сремским Карловцима, коју је завршио 1901. године. Већ 9. марта наредне године рукоположио га је владика бачки Митрофан Шевић, после чега је млади Димитрије Бокшан постављен за протског капелана у Сомбору. Био је ожењен Стеванком рођ. Добројевић и имао је с њом троје деце. Уз матерњи српски, говорио је немачки и мађарски језик. Неко време, на почетку свештеничке службе, замењивао је и оболелог станишићког пароха, а 1911. био је и администратор стапарске парохије.

Прота Димитрије Бокшан

Почетком новембра 1918. године Димитрије Бокшан је учествовао на састанку код др Јоце Лалошевића, на којем је договорено оснивање Месног народног већа Срба и Буњеваца у Сомбору, чији је прота Бокшан постао члан. Између два светска рата Димитрије Бокшан се укључио у друштвени живот града, па је био већник Градске управе у неколико сазива, а остало је упамћено његово успешно залагање за опстанак Државне учитељске школе у Сомбору (некадашње Српске препарандије) 1935. године, као и за останак имена града Сомбора, које је Краљевска банска управа хтела да промени у Бранковићево. Исте године прота Бокшан је био у изасланству које је, у име града Сомбора, уручило дипломе почасних грађана Сомбора патријарху српском Варнави, епископу бачком др Иринеју Ћирићу и генералу Миливоју Момчиловићу, чије су трупе ослободиле Сомбор у новембру 1918. године. Као поклоник Христовог гроба у Јерусалиму, који је ходочастио у рану јесен 1934. године, прота Димитрије Бокшан написао је и објавио књижицу *Путовање по Средоземном мору, Грчкој, Сирији, Палестини и Египту*, која је штампана у Сомбору, 1935. године.

Према сећању савременикâ, прота Бокшан био је одличан беседник, вредан, одмерен и пријатан човек, а Сомборци су га памтили и по изразито уредној свештеничкој одећи у којој се појављивао на градским улицама. У време његове службе и старешинства над храмом Светог Јована Претече у Сомбору купљена су и освећена нова црквена звона (стара су скинута и претопљена у Првом светском рату), црква је украшена великим витражима, поправљен је црквени кров и окречена је фасада цркве. Прота Бокшан је осветио у својој парохији 1928. године и новосаграђени параклис Светог Илије на Буковачкој водици.

Узоран живот проте Димитрија Бокшана завршен је на најокрутнији начин, на почетку четрдесете године његове свештеничке службе у Сомбору, 14. априла 1941. године. Другог дана по уласку окупационих трупа у град 12. априла, мађарски хонведи почели су да безразложно и без суђења масовно убијају српске житеље Сомбора испред њихових кућа, по улицама и у атару. Проту Димитрија Бокшана хонведи су ухапсили 13. априла у вечерњим часовима, у његовом стану, одакле је одведен у Градску кућу, где је мучен целу ноћ. Окупаторски војници водили су га током ноћи по граду да им покаже где су скривени „четници” (што је била измишљотина окупа-

Портрети говоре

Сомборски храм Рођења светог Јована Претече (око 1920)

тора јер никаквих четника нити било каквог оружаног српског отпора у Сомбору тада није било). После вишечасовног мучења, прота је током јутра поново саслушаван, а око 11 часова, 14. априла 1941. године, у пратњи шест мађарских војника, босоног, измучен и измрцварен, Димитрије Бокшан је доведен у насилно отворену Светођурђевску цркву, где је, у 12 часова и два минута, на хору цркве, најбруталније и мучки убијен. Један извор говори да је убијен закуцавањем великог ексера у главу, а други револверским метком у главу, што је, према налазу Комисије за утврђивање злочина окупатора, учинио мађарски хонвед Рудолф Детли, шустер из Баје, који је, како би прикрио трагове свог злочина, после рата презиме променио у Ујваради. После убиства, унакажено протино тело бачено је под црквени звоник и ту је стојало четири дана, нељудски скрнављено од стране окупаторских војника и њихових овдашњих присталица. Тек после четири дана тело проте Бокшана окупатори су однели и, са телима осталих невино убијених сомборских Срба, бацили у плитку заједничку раку на сомборском Успенском (Великом православном) гробљу. Тело проте Бокшана касније је издвојено из раке и, у пратњи чланова породице и свештеникâ, опојано је и пренесено у породичну гробницу. Мађарске новине писале су о томе како је прота Бокшан наводно пуцао на мађарску војску са торња Светођурђевске цркве, где је било још „четника", те да је у тој борби погинуо. Непуних девет месеци касније, крајем јануара 1942. године, у Погрому у Новом Саду, убијени су и бачени у Дунав протин рођени старији брат, новосадски адвокат Милош Бокшан, као и његове две млађе сестре Катарина и Косара.

До данас је у Николајевској цркви у Новом Саду сачуван мали дрвени окован ручни крст, на чијој полеђини пише да га је поклонио протојерej Димитрије Бокшан, сомборски парох, убијен од стране мађарске војске 1941. године. Запис завршава речима: „Бог да му душу прости."

У пролеће 2011. године, поводом обележавања 250 година од изградње данашњег Светођурђевског храма у Сомбору, испред јужног улаза у храм постављена је спомен-плоча која сведочи о страдању сомборског свештеномученика, проте Хаџи-Димитрија Бокшана.

Презвитер Лазар Мајсторовић: ДЕЛАТНОСТ ДОБРОТВОРНЕ УСТАНОВЕ ЕПАРХИЈЕ БАЧКЕ УОЧИ ВАСКРШЊИХ ПРАЗНИКА

У среду, шесте седмице Васкршњег поста, 21. априла 2021. године, поводом празника Лазареве суботе – Врбице, са благословом Епископа бачког др Иринеја, Добротворна установа „Владика Платон Атанацковић" је деци која се лече и опорављају на Одељењима за рехабилитацију и пулмологију, општу и адолесцентну педијатрију Института за здравствену заштиту деце и омладине Војводине у Новом Саду, даривала пакетиће како би празник Врбицу дочекали радосније, с обзиром на то да нису били у могућности да дођу са својом породицом у парохијски храм.

Предавање пакета добротворне помоћи управи Института

Пакетиће су у име Ургентног пријема са радошћу примили доцент др Јелена Антић, директор Института, професор др Слободан Спасојевић, заменик управника Клинике за педијатрију, др Андреја Ђуретић, особа с Института задужена за односе с јавношћу, Бориславка Драгишић, главна сестра Института, Биљана Миловановић Угрица, главна сестра Клинике за педијатрију, и Јасмина Цветковић, главни санитарни техничар Института.

У име Добротворне установе „Владика Платон Атанацковић", дарове љубави и подршке оболелој деци су уручили протопрезвитер Бранислав Мркић, настојатељ параклиса Светог апостола Луке при Клиничком центру Војводине, и презвитер Лазар Мајсторовић, управник Установе, који су захвалили управи Института и свима запосленима за жртвену љубав коју пружају деци на путу њиховог оздрављења.

Директор Института доц. др Јелена Антић је Добротворној установи наше Епархије уручила Захвалницу за гест љубави и бриге Цркве према оболелој деци која се лече и бораве на Институту.

*
* *

На Велики четвртак, 16/29. априла 2021. године, поводом Празника над празницима – Васкрсења Христова, са благословом Епископа бачког др Иринеја, Добротворна установа Епархије бачке „Владика Платон Атанацковић" је поделила пакете са прехрамбеним и кондиторским производима вишедетним и угроженим породицама.

Предавање пакета добротворне помоћи вишедетним и угроженим породицама

Дељење пакетâ је извршено у сарадњи са свештеницима града Новог Сада, а у припреми пакета су учествовали средњошколци и студенти, који су имали мотив да своју љубав према Богу и ближњима покажу на делу кроз волонтерски рад у Добротворној установи Епархије бачке, што сведочи о плодоносном раду вероучитељâ и катихетâ на часовима веронауке у основним и средњим школама.

Издавачка делатност

Војни свештеник Ђорђе Стојисављевић: СПОМЕНИЦА У ЧАСТ СВЕТОГА САВЕ

(*Свети Сава. Споменица*, Православна реч – Архив Војводине, Нови Сад 2020, 492 стр.)

Почетком 2021. године – обремењене, као што је и претходна била, немилим присуством вирусне заразе ковид-19, која је муњевитом брзином загосподарила свеколиким човечанством, покоривши и наш народ – попут изненада изгрејалог сунца над озеблима, у Новом Саду, као збиља Божји дар, изишло је из штампе монографско дело *Свети Сава. Споменица* да, у Духу Светоме, згреје и зближи удаљене, утеши растужене, охрабри уплашене, спасе самујуће. Тако нам Свети Сава, оваплоћен у сопственој речи и казивању других о њему, књигом притиче у помоћ у актуелној пандемији страха и избавља нас из живог блата индивидуализма и солипсизма као његове патолошке појаве.

Повод за сачињеније овог зборника био је недавни 800-летни јубилеј аутокефалности Српске Православне Цркве, а разлог насушна потреба да наша како црквена, просветна и културна тако и целокупна јавност освежи и прошири знање, понеко по први пут сретне, а сви скупа се надахнемо непресушно надахњујућом личношћу и делом Светитеља Саве. Кожни повез, стандардног формата монографских издања, чврсто у свом наручју држи 492 странице штампаног материјала. Складан преплет текста и фотографија, читљив словни фонт, хартија изузетног квалитета, визуелна растерећеност страничних садржаја, ненаметљива естетска монолитност уоквирена сепија изразом, чине књигу капиталним делом. За раскошност изгледа и висок квалитет опреме заслужни су неуморни прегаоци на пољу издаваштва и осведочени чувари књишкога блага: Архив Војводине и издавачка кућа *Православна реч*.

Одговорност за ауторске текстове и избор туђих текстова о Светом Сави, првом Архиепископу српском; нашој самосталној помесној Цркви; светосавској просвети и хришћанском идентитету Срба, преузели су на себе, и ванконкурентно остварили, Епископ новосадски и бачки др Иринеј (Буловић) и књижевник Селимир Радуловић. Владика текстом *Појам аутокефалије и смисао светосавске аутокефалије (1219)* поставља темељ садржају *Споменице*, а песник Радуловић ка-

зивањем *О препорађајућем, светосавском, зраку сунца* ставља је под кров. Примена хронолошког принципа за распоред грађе *Споменице* недвосмислено указује на то да православни етос – засејан у биће српског народа – исклијава, расте и формира се у етничко стабло способно да донесе здрав род, што се најочигледније види из делâ главног јунака књиге, који је нашем националном гену дао онтолошко усмерење; што је време ставио у службу вечности, а међе земаљске отаџбине и унутарњег стремљења обезграничио Царством небеским и бесмртовањем у Христу. Даље обделавање и допринос узрастању, цветању, рађању, зрењу и сладости плодова осмовековног стабла Светосавља дају Савини марљиви настављачи до данас. Отуд су текстови разврстани у шест поглавља, односно наслова.

Прво поглавље, *Од свих последњи Сава грешни,* доноси изабране фрагменте из Светитељева пера и срца, као што су: *Житије Светог Симеона, Карејски, Хиландарски* и *Студенички типик* и *Писмо студеничком игуману Спиридону*. Наредни наслов *Ка Теби раним* садржи записе незаобилазних богослова и књижевника српског средњовековља, Доментијана и Теодосија. Многородни сноп бриљантних мисли *О Цркви и Светосављу* исказаних у десет текстова светог равноапостолног Николаја Охридског и Жичког, чини треће поглавље монографије. *Свети Сава, Срби и Светосавска Црква* јесте четврти наслов који пред читаоцем отвара неисцрпну ризницу мудрости похрањену у двадесет и два штива које је, освештан животом по Јеванђељу, изнедрио недосежни геније преподобног Јустина Новог Ћелијског. Поглавље *Савиним стопама* поуздано учвршћује пут пред нама трезвеноумним неимарством Станоја Станојевића, Владимира Ћоровића, Михајла Пупина, Јована Дучића, Милоша Црњанског, Милана Кашанина и Димитрија Богдановића. Завршни део књиге ловорика је Светом Сави исплетена од певања поета различитих покољења: од Стевана Каћанског, Ђуре Јакшића, Јована Јовановића Змаја, Алексе Шантића, Јована Дучића, преко Десанке Максимовић, Васка Попе, Слободана Ракитића, Момира Војводића, Матије Бећковића, Рајка Петрова Нога, Ђорђа Сладоја, до Ивана Негришорца, Благоја Баковића и Верољуба Вукашиновића.

Целоукупан садржај књиге, као на лаким крилима, ношен је поетским дахом Војислава Илића испољеним у две његове песме: *Ко удара тако позно*, која нас знатижељне уводи у *Споменицу*, и *Над атонским храмом*, која нас обогаћене изводи у нови дан, у нову шансу са зановљеним потребама и пробуђеним еланом.

У целости узета, ова писана грађевина, саздана од речи испуњених бесмртним сјајем вере у Христа, представља избор угледних текстова наставног, прозног, поетског и беседничког израза што, смештено међу двоје корице, чини хармонични склад неодољиве привлачности. Реч је о мањој библиотеци, у доброј мери погодној да, за породицу и појединца, буде одлична основа о Оцу наше писане речи, равноапостолном трудбенику и дародавцу животног смисла српском народу.

И тако, слава Богу, хвала Светом Сави, благодарност приређивачима и издавачима, наше је само да читамо и живимо. Смоћи снаге да се неуморно сусрећемо са Светим Савом значи бити уз скуте онога који може и хоће да нас избави из мучног сивила свакодневице. Тада свако искушење времена ишчезава, а радост која надилази пролазно, постаје искуство вечног, симфоничног, узајамног односа оних који су у пракси познали егзистенцијалну важност светиње односа са ближњим. Зато је преподобни Макарије Египатски, свим крштеним нараштајима сваког времена, упутио „реч да се спасемо" кад је казао: „Ближњи је мој рај." За нас Србе у овом пресудном подухвату нема бољег путовође нити чедољубивијег оца од Првосветитеља нашег, којем стога једним срцем и устима ускликнимо: „Свети Саво, Ти помози!" и уведи нас, чеда твоја, у тајну нестареће искуства заједничарења у Богочовеку Христу, јединоме Смислу човековом и свеколике творевине. Добро је знати да представљена књига постоји, али с обзиром на то да је неупоредиво боље поседовати је, од срца је препоручујемо читалачкој пажњи.

Из школске клупе

ПРЕД ИКОНОМ СВЕТОГ САВЕ

Док гледам у твоје лице
Поносна сам што сам ђак
Јер знам да је твоја жеља
Да у школу крене свак'.

Учитељу наш највећи,
Снашла нас је болест јака
И ја, ево, сад пред тобом
У име свих стојим ђака.

У времена ова тешка
Цео народ тражи спас.
Помози нам, Свети Саво,
Моли Христа ти за нас.

Да нам врати дане среће
Пуне здравља и весеља.
Да загрлим све другаре –
Највећа је моја жеља!

Да слободно путујемо,
Да скинемо маске с лица
Шеталиште да оживи,
Игралиште и улица.

Да славимо Крсно име
А и наше рођендане
Припремамо приредбице,
Да се пева на све стране.

У име свих малих ђака
Упућујем теби глас
Свети Саво, Учитељу,
Моли Христа Бога ти за нас.

Драгана Ђорђевић, IV-3
ОШ „Љупче Шпанац"
Бела Паланка

Песма је награђена трећом наградом на 29. литерарном конкурсу *Светосавље и наше доба*.

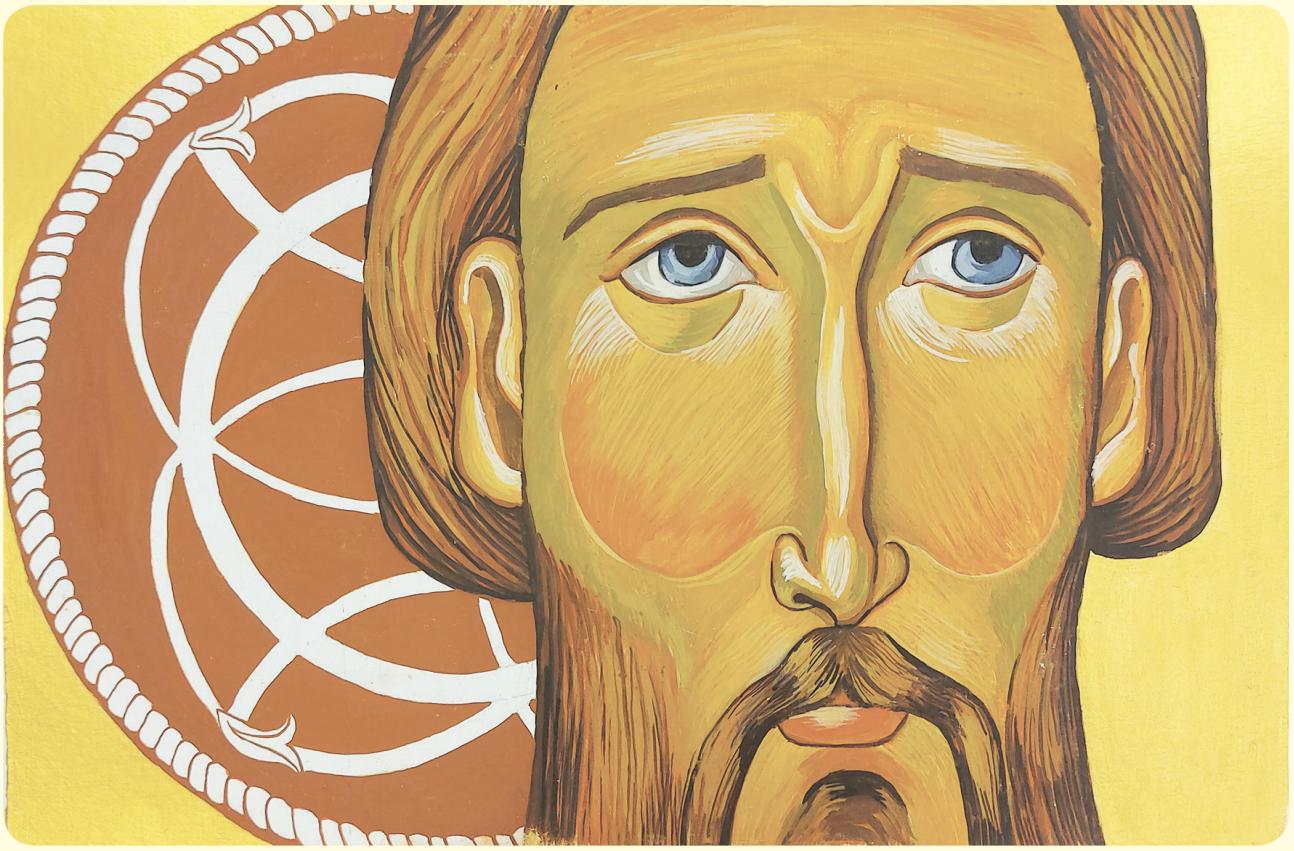
ЧОВЕК КАО ХРАМ

Ко је човек? Човек је најбезграничније створење од свих у овом ограниченом свету. Човек може да воли, а може и да мрзи. Може да буде и највећи миротворац и највећи ратобораац. Може да се смеје, може и да плаче. Може да се радује. Може и да пати. Може да негује природу, да је покори и њом праведно влада, а може и да је злоупотребљава и користољубиво уништава. Он је покорио сва пространства ове планете, а не може сâм себе да обузда. Он смишља најгенијалније изуме и најмукотрпнија убиства својих ближњих. Његов мозак је комплекснији од целог остатка свемира, а некада не може да схвати ни најједноставније ствари. Његово срце је царство без граница, а често је тако празно. Он је, по својој природи, сасвим ограничен, а у њега може да стане цео свет. Човек је светлост овога света и онај који је одговоран за његово пропадање. И једини израз који може да обухвати сву бескрајност човека је да је човек лик Божји. Заиста, он је посредник видљивог и невидљивог, неба и земље. Он је храм свих светова.

Да бисмо схватили космичке размере човека и његовог значаја, вратимо се на почетак. Цео свет је створен ни из чега – из небића – и, као такав, он сâм по себи тежи да се врати у небиће. Уколико би васељена била препуштена сама себи, она би се кад-тад вратила у потпуно ништавило. Зато, да би свет опстао и остао пун живота, треба да је у заједници са својим Изворомм, нестворе-ном стваралачком моћи, која би га непрестано обнављала. Цео свет треба да је храм. Јер храм није само споменик културног наслеђа или зграда за мољење, већ је, пре свега, место присуства Бога, место сједињења видљивог и невидљивог. Храм је небоземље, домострој Аутора живота, врт сазидан од живог камења, испуњен лепотом, цветањем и светлошћу. Реч жива у њему обитава, јер у средишту његовом је Дрво живота. И као што су иначе свештеници задужени за одржавање храма, тако су и људи задужени да, живећи у заједници љубави, уређују овај храм живота. Јер, човек је лик Божји, посредник Бога и целога света. Он у себи има безгранично пространство у којем

Из школске клупе

Ликовни рад Милице Бојанић, ученице 3. разреда Уметничке школе у Нишу

се сажимају сви елементи целе васељене и граде у нову целину, непрестано обнављајући свет. И цело то његово пространство не би постојало да лик Божји није слободан. Међутим, он је својом слободном вољом укинуо себи слободу и урушио своје пространо царство и одабрао ропство греху. Без својих свештеника, небоземни васељенски храм је ишчезао. И свет пропаде, јер човек сагреши, и храм нестаде.

Човечанство је, у потрази за новим храмом, градило себи многе грађевине, култове, идоле, вавилонске куле. Међутим, све је то било узалуд, јер људи су хтели властољубиво и користољубиво да досегну до небеса својим кулама, да би постали сами себи богови. Градили су краљевства и цивилизације иако у њима самима није било сграђено царство. Чак и они највећи би покушавали да буду миротворци, а да немају у себи мир. Покушали би да испуне своја краљевства златом и богатством, а да им срца остану празна. Човечанство није било оно какво треба да је по природи, а то је заједница љубави Бога и људи. Али, човек не може истински бити човек док робује греху. Зато је на свет дошао Господ Исус Христос, Који је по свему био исти као и ми, осим по греху. Истинити Бог је за нас постао истинити Човек. Јер, Он је уништио нашу празнину тако што нас је вратио у заједницу љубави Бога и човека, у којој човек љуби Бога свим срцем својим, свом душом својом, свим умом својим и свом снагом својом, и љуби ближњега свога као самога себе (ср. Мат. 22, 36 – 40). То значи бити истинити човек. Колико је то онда бескрајно биће истинити човек да се у њега може настанити неограничени Бог? Господ Исус Христос је постао нови Храм; Он је ново Небоземље и Њиме се десило ново стварање света, јер у Њему се обновила заједница нестворено и створеног. Нестворена природа је нама потпуно непозната, толико моћнија и различита од створене да би се иначе њихово стапање једино могло завршити уништењем створене природе. Колико је то онда невероватно биће истинити човек да се у њему могу измирити нестворено и створено?

Из школске клупе

Ликовни рад Јоване Стефановић,
ученице 2. разреда Гимназије „Свети Сава” у Београду

Дакле, Христос нас је ослободио за слободу да будемо оно што и јесмо – небоземни лик Божји. *Стојте, дакле, чврсто и не потчињавајте се опет ропском јарму* (Гал. 5, 1). *Јер смо ми на слободу позвани: само да наша слобода не буде на жељу телесну него из љубави да служимо један другом* (Гал. 5, 13 – 14). И ако се довољно дуго држимо тог пута, у нама ће почети да расте Дух Свети, Који је засађен као семе, и ако Му дамо времена, и хране, и воде – у виду љубави, наде, вере – Он израста у плодоносно дрво. А убирањем плодова и ми с Њим срастамо. Гордост, завист, гнев и лењост ишчезују, а смерност, човекољубље, милост, ревност, неуморност, дуготрпљење и мир се рађају. Наши дарови, наши таленти, долазе до потпуног испуњења и изражаја и постајемо комплетне личности, мањи храмови у којима станује Дух Свети. Као што је апостол Петар рекао: *И ви сами као живо камење зидајте се у дом духовни, свештенство свето, да бисте приносили жртве духовне, благопријатне Богу, кроз Исуса Христа* (I Петр. 2, 3 – 5). Дакле, ми онда постајемо део већег небоземља, Христовог храма, што је сама Црква, јер она је Тело Христово. И дато нам је, дакле, да сви са својим особеностима и посебним даровима и талентима заједно чинимо једну целину, богочовечанску заједницу Цркве. *Јер, као што у једном телу имамо много удова, а сви удови немају исти посао, тако смо и ми многи једно тело у Христу, а појединачно ми смо један другом удови. А по благодати која нам је дана, имамо различите дарове: ако је пророштво – нека се слаже с вером, ако је дар служења – нека буде у служењу, ако је ко учитељ – нека ради на поучавању, ко има дар утехе – нека теши, ко даје – нека даје просто, ко управља – нека буде ревностан, ко показује милосрђе – нека га чини с радошћу* (Римљ. 12, 4 – 8).

И тако, почевши у храму сазиданом од живог камења, и слободном вољом прогнавши се у ропство, лик Божји се враћа слободан у врт заједнице богочовечанске љубави, украшен најлепшим и најистинитијим људима, од којих је сваки процветао на свој непоновљив начин. А који је врт најлепши него онај најразноврснији? Нови храмови људи се подижу, од којих је сваки пространо царство, као што је био и први храм целе васељене, угнежђен у највећем храму Тела Христовог. Јер, захваљујући Богочовеку Исусу Христу, човечанство је васкрснуто у ново, обновљено, преображено, излечено, бесмртно, обожено стање. Једино што нама остаје, како је патријарх Павле говорио, јесте да будемо људи.

Виктор Рујевић, III-4
Гимназија „Јован Јовановић Змај”, Нови Сад

Рад је похваљен на 29. литерарном конкурсу *Светосавље и наше доба*.

Уведени у дужност свештенослужитељи Епархије бачке

Хоргош.– У среду, пете седмице Часног поста, 1/14. априла 2021. године, у храму Преображења Господњег у Хоргошу, Литургију

Увођење протонамесника Бошка Симића у дужност пароха у Хоргошу

пређеосвећених Дарова служио је протопрезвитер Душан Ђукић, архијерејски намесник суботички, уз саслужење протонамесника Бошка Симића. После отпуста, отац Душан је прочитао одлуку Његовог Преосвештенства Епископа бачког др Иринеја, којом је за новог пароха хоргошког постављен протонамесник Бошко Симић, досадашњи парох у Карађорђеву. Отац Душан је пожелео добродошлицу оцу Бошку, а оцу Јовици Мојсиловићу је захвалио на досадашњем опслуживању парохије хоргошке. Отац Бошко је заблагодарио Преосвећеном владици Иринеју на благослову, указаном поверењу и части, као и својој сабрани и верном народу на речима добродошлице, уз обећање да ће настојати да на новој парохији оправда поверење Епископа бачког.

Младеново.– У среду, пете седмице Часног поста, 1/14. априла 2021. године, у храму Светог пророка Илије у Младенову, протојерej Стевица Илић, архијерејски намесник бачкопаланачки, служио је свету Литургију пређеосвећених Дарова. Том приликом, отац Стевица је, на основу одлуке Његовог Преосвештенства Епископа бачког др Иринеја, новорукоположеног презвитера Петра Никоа

Увођење презвитера Петра Николића у дужност пароха у Младенову

лића увео у дужност привременог пароха при храму Светог пророка Илије у Младенову и представио га верном народу, пожелевши му плодоносан рад на Њиви Господњој и повереној му парохијској заједници. Отац Петар је заблагодарио Његовом Преосвештенству на указаном поверењу и представио се вернима сабраним на богослужењу.

Стапар.– У недељу, пете седмице Часног поста, 5/18. априла 2021. године, у храму Ваведења Пресвете Богородице у Стапару, свету Литургију је служио протонамесник Саво Николић, архијерејски намесник сомборски, уз саслужење презвитерâ Милана Цирара

Увођење презвитера Ђуре Родића у дужност пароха у Стапару

Актуелности

и Ђуре Родића. После отпуста, отац Саво је прочитао одлуку Његовог Преосвештенства Епископа бачког др Иринеја, којом је за новог пароха стапарског постављен новорукоположени презвитер Ђуро Родић. Отац Саво је пожелео добродошлицу оцу Ђури, а оцу Милану је захвалио на досадашњем опслуживању парохије стапарске. Отац Ђуро је заблагодарио Преосвећеном владици Иринеју на благослову, указаном поверењу и части, а својој сабрањи и верном народу на речима добродошлице, обећавши да ће настојати да оправда указано поверење.

Бечеј.– У недељу, пете седмице Часног поста, 5/18. априла 2021. године, у храму Светога великомученика Георгија у Бечеју, свету Литургију је служио протојерej Дејан Станојев, архијерејски намесник бечејски, уз саслужење ђакона Леонтија Бороша и новорукоположеног ђакона Дарка Вујкова. После беседе, отац Дејан је прочитао одлуку Његовог

Увођење ђакона Дарка Вујкова
у дужност ђакона у Бечеју

Преосвештенства Епископа бачког др Иринеја, којом је ђакон Дарко Вујков постављен за парохијског ђакона при храму Светог великомученика Георгија у Бечеју. Отац Дејан је новопостављеном ђакону пожелео добродошлицу, као и напредовање у ђаконској служби.

Деспотово.– У среду, шесте седмице Часног поста, 8/21. априла 2021. године, у Светојовановском храму у Деспотову, после свете Литургије пређеосвећених Дарова, протојерej Стевица Илић, архијерејски намесник бачкопаланачки, на основу одлукâ

Увођење презвитера Милана Цирара
у дужност пароха у Деспотову

Његовог Преосвештенства Епископа бачког господина др Иринеја, разрешио је дужности досадашњег привременог пароха деспотовачког, протонамесника Николу Темеринца, пожелевши му плодоносан рад на новој парохији која му је поверена, а затим у исту увео презвитера Милана Цирара, представивши га верном народу. Отац Никола је захвалио парохијанима на свесрдној помоћи током његовог служења на овој парохији, а новопостављени парох, отац Милан, је заблагодарио Његовом Преосвештенству на указаном поверењу и представио се присутним парохијанима.

Жабаљ.– На празник Уласка Господа Исуса Христа у Јерусалим – Цвети, 12/25. априла 2021. године, на литургијском сабрању у храму Преноса моштију Светог оца Николаја у Жабљу началствовао је протонамесник

Увођење протонамесника Николе Темеринца
у дужност пароха у Жабљу

Никола Темеринац, уз саслужење пароха̂ жабаљских и ђакона Јована Вачика. После заамвоне молитве, протојерej Миладин Бокорац, архијерејски намесник жабаљски, прочитао је одлуку Његовог Преосвештенства Епископа бачког господина др Иринеја, којом је отац Никола Темеринац постављен за пароха друге парохије жабаљске, при Светониколајевском храму у Жабљу. Том приликом је отац Миладин новопостављеном пароху пожелео сваког успеха на новој парохији. Отац Никола је захвалио Епископу бачком на указаном поверењу и позвао све поверене парохијане да му молитвом помогну да поверено му стадо исправно руководи.

Прослављен престони празник Саборног храма у Новом Саду

У четвртак, Светле седмице, 23. априла / 6. маја 2021. године, житељи Новог Сада свечано су прославили престони празник Саборног храма Светога великомученика, победоносца и чудотворца Георгија. Прослављање празника отпочело је свечаним празничним бдењем, на којем је, у молитвеном присуству Његовог Преосвештенства Епископа бачког господина Иринеја, началствовао протојерej Бранислав Мркић, архијерејски намесник новосадски други, уз саслужење новосадских свештеника и ђаконâ.

На дан празника, на светој архијерејској Литургији началствовао је Његово Преосвештенство Епископ бачки господин Иринеј, уз саслужење Његовог Преосвештенства Епископа мохачког господина Исихија, новосадских свештеника и ђаконâ.

У својој архипастирској беседи после прочитаног јеванђелског зачала, Преосвећени владика Иринеј је поучио верни народ о празнику Светога великомученика Георгија. „Свети Георгије, родом из града Лиде у Палестини, био је римски војник. Он је пред царем и пред сенатом Рима исповедио своју хришћанску веру и, уједно, изобличио владаоце тадашње најмоћније империје због њиховог идолопоклонства. Разјарио се, наравно, сурови Диоклецијан, и наредио да га ставе на најстрашније муке. Свети Георгије је остао доследан и, на крају, положио живот свој за Христа, за Његову правду, истину, љубав, за све оно што нам Христос доноси и дарује у Својој Личности. Зато је и назван великомучеником. Тај почасни назив добијају они који су најстрашније страдали и остали непоколебиви. Реч *великомученик* у изворном облику на грчком језику, са којега је преведена, има два значења: великомученик и велики сведок – један од великих сведока Христових. Мучеништво није добровољно тражење страдања, није истицање себе, неког свог самоубилачког хероизма, него спремност – из љубави према Христу и из Христове љубави према ближњима нашима свима – да сведочи Христа у свако време, на сваком месту и по сваку цену, па, ако је тако Господ допустио, и по цену свога живота и проливања своје крви од стране гонитељâ. Тако је, дакле, он с правом велики сведок љубави Христове, сведок истинске, дубоке, свепрожимајуће вере правих хришћана. Он је био један од њих и зато га је Господ прославио и зато се и назива победоносац. Господ га је и после његовог телесног упокојења прославио даром чудотворства. До дана данашњега, за све оне који призивају његове молитве, веома је осетан у њиховом животу. Зато је један од најомиљенијих и најпознатијих угодника Божјих, и то не само у нашем, хришћанском свету, него на читавом Блиском и Средњем истоку, где су, као што знамо из историје, многи милиони хришћана насилно исламизирани. Многи православни хришћани код нас, у српском народу, славе Ђурђевдан као своју славу. Свети Георгије чује и наше молитве, ако му се обратимо са вером у моћ његове молитве, а, пре свега, у моћ и љубав Онога Који је и њему дао благодат и силу", истакао је Преосвећени владика Иринеј, честитајући свима сабранима славу Саборног храма.

После заамвоне молитве, владика Иринеј је благословио славске дарове, које је ове године са љубављу, Господу у славу, а у част светог великомученика Георгија, принео кум храмовне славе, господин Зоран Тадић са породицом. Светој Литургији су присуствовали господин Мирослав Илић, помоћник покрајинског секретара за културу, јавно

информисање и односе са Црквама и верским заједницама, господин Никола Перваз, председник Црквене општине у Новом Саду, и господин др Радивоје Стојковић, директор Гимназије „Јован Јовановић Змај" у Новом Саду.

Гости из Украјинске Православне Цркве посетили Епархију бачку

У суботу, Светле седмице, на празник Светог апостола и јеванђелиста Марка, 25. априла / 8. маја 2021. године, Епархију бачку и град Нови Сад посетили су православни верници из Украјинске Православне Цркве, предвођени Архиепископом обуховским г. Јоном, председником Синодског одељења за омладину Украјинске Православне Цркве, и протојерејем Владимиром Тукалом.

Госте је у дворани Црквене општине новосадске примио Његово Преосвештенство Епископ новосадски и бачки г. Иринеј, у присуству Његовог Преосвештенства Епископа мохачког г. Исихија, протонамесника Ђорђа Стојисављевића, војног свештеника, и новосадских ђакона.

Преосвећени владика Иринеј је гостима из Украјинске Православне Цркве пожелео добродошлицу и пријатан боравак током поклоничког путовања и посете светињама Српске Православне Цркве, упознавши их са животом и историјом Цркве на просторима Епархије бачке и некадашње Карловачке митрополије. У име верника из Украјине, Епископу бачком г. Иринеју је на указаном гостопримству заблагодарио Архиепископ обуховски г. Јона. Гости из Украјинске Православне Цркве посетили су Саборни храм у Новом Саду и Светоархангелски манастир у Ковиљу, као и друге манастире Српске Православне Цркве: Крушедол, Велику Ремету, Ћелије, Лелић, Манасију и Сопоћане.

Епископи Иринеј и Исихије са гостима из Украјинске Православне Цркве

Епископ мохачки Исихије освештао дворану Светосавског дома у Локу

У суботу, 25. априла / 8. маја 2021. године, на празник Светог и славног апостола и јеванђелиста Марка, Његово Преосвештенство Епископ мохачки господин Исихије посетио је верни народ у Локу. Преосвећени владика Исихије је началствовао на вечерњем богослужењу у храму Светога пророка Илије у Локу, уз саслужење свештенства Епархије бачке. На богослужењу је појало Певачко друштво из Госпођинаца.

После одслуженог вечерњег богослужења, Његово Преосвештенство Епископ мохачки господин Исихије обратио се присутнима надахнутом беседом, говорећи о значају Васкрсења. На крају беседе, епископ Исихије је пренео благослов и поздрав Његовог Преосвештенства Епископа бачког господина др Иринеја упућен пароху и Црквеноопштинском управном одбору, а потом је свима заблагодарио на труду и залагању на обнови здања, честитајући притом заветну славу.

Обраћање Епископа мохачког Исихија после освећења дворане Светосавског дома у Локу

Уручене су архијерејске грамате и захвалнице приложницима, који су својим прилозима и радовима помогли обнову дворане Светосавског дома и доградњу помоћних просторија, као и за радове у порти храма у Локу и на здању парохијског дома. После уручених грамата признања, презвитер Даниел Кобиљски, надлежни парох, у име своје и у име парохијана, заблагодарио је Његовом Преосвештенству Епископу мохачком Исихију на указаној части и доласку у парохију лочку, истакавши да је ово историјски дан за ову парохију јер је последња посета епископа била пре 23 године. Такође, отац Даниел је захвалио и Његовом Преосвештенству Епископу бачком господину др Иринеју на упућеним честиткама, благослову и очинској бризи. Потом је Епископ мохачки извршио чин освећења дворане Светосавског дома и помоћних просторија, после чега се обратио присутнима, говорећи о значају сабрања и парохијске заједнице као мале Цркве.

Епископ бачки примио у посету амбасадора Руске Федерације у Републици Србији

Његово Преосвештенство Епископ бачки г. Иринеј примио је у посету у среду, 12. маја 2021. године, Његову Екселенцију Александра Боцан-Харченка, изванредног и опуномоћеног амбасадора Руске Федерације у Републици Србији.

Пријему у Владичанском двору у Новом Саду су присуствовали Његово Преосвештенство Епископ мохачки г. Исихије, као и сарадници г. Боцан-Харченка.

Саговорници су братски разговарали о нераскидивим историјским и духовним везама између српског и руског народа, као и о актуелној ситуацији у православном свету. „Били смо увек јединствени кроз заједничку историју и помагали једни другима. У данашњем свету – који је препун искушења, изазова, опасности и неправде – само ако будемо заједно можемо да имамо исправан став и добру будућност. Релативно кратак разговор нам је дао могућност да обухватимо све најважније теме које су актуелне и неопходне за

Епископи Иринеј и Исихије са амбасадором Руске Федерације

Актуелности

све нас, од Москве до Београда, до Новог Сада и било где", казао је Преосвећени владика Иринеј после састанка.

Истичући да је разговор протекао у лепој и срдачној атмосфери, господин Александар Боцан-Харченко је рекао да је са владиком Иринејем причао о Спомен-храму Светога Саве на Врачару, могућем доласку Његове Светости Патријарха московског и све Русије г. Кирила у посету Српској Православној Цркви, као и о изазовима са којима се сусреће православна васељена. „Владика је изнео своје мишљење које се потпуно поклапа са нашим оценама и своје мишљење на који начин Православље може да успостави јединство, да превазиђе новонастале поделе, пре свега у Украјини", додао је изванредни и опуномоћени амбасадор Руске Федерације у Републици Србији.

Нови доктор богословских наука

У великом амфитеатру Православног богословског факултета Универзитета у Београду, 13. маја 2021. године, асистент Данило Михајловић, члан уредништва листа *Виноград Господњи*, одбранио је своју докторску дисертацију под називом *Рецепција Старог Завета у аскетској литератури ране Цркве у Египту* пред комисијом коју су чинили професор др Владан Таталовић, ванредни професор Новог Завета на Православном богословском факултету у Београду (председник комисије), професор др Владислав Топаловић, ванредни професор Старог Завета и декан Православног богословског факултета у Фочи, и др Ненад Божовић, шеф катедре за Стари Завет на Православном богословском факултету у Београду. Одбрани дисертације присуствовали су Његова Светост Патријарх српски г. Порфирије (ментор), Његово Преосвештенство Епископ бачки г. Иринеј, Његово Преосвештенство Епископ мохачки г. Исихије, протопрезвитер др Зоран Ранковић, декан Факултета, протопрезвитер-ставрофор др Владимир Вукашиновић, продекан за науку, уважени професори, свештеници и монаси, као и студенти.

Патријарх српски г. Порфирије и епископи Иринеј и Исихије са др Данилом Михајловићем

Кандидат је у уводном излагању уваженом скупу укратко представио садржај и основне смернице свог истраживања одговарајући на сугестије и питања комисије. Током одбране, комисија је закључила да је докторска дисертација веома добро урађена и методолошки добро утемељена. Дисертацију одликује самостални критички рад на изворима и добра поткрепљеност секундарном литературом која је не само релевантна за тему него и најсавременија и најактуелнија по датуму настанка. Посебност ове дисертације огледа се у примени психолошких интерпретацијских приступа библијском тексту.

У свом раду кандидат је веома прегледно (табеларно) приказао интертекстуалне везе између Старог Завета и подвижничке литературе – *Лавсаика*, *Старечника*, житијâ, патерикâ, итд. То је учинио тако што је показао јасне литерарне везе између аскетских елемената у Старом Завету: пре свега, повезаност пророчких братстава и синова пророчких, који су се опирали многобоштву израиљских царева, и отаца подвижника, који су се противили египатском многобоштву; затим, кроз разне паралеле између старозаветне ангелологије и демонологије и јављања анђела и демона подвижницима; даље, кроз уобличавање житија према животима старозаветних личности и пророка; и коначно, кроз наглашавање и примену старозаветне мудросне литературе у аскези. Кандидат је показао да све те интертекстуалне везе воде порекло из богослужбених читања подвижничких заједница. Негде те паралеле

стоје директно, негде у алузији, каткад кроз постојање спорадичних мотива, али је важно да сада на српском језику постоји рад који је осветлио ове аспекте, прегледно их приказао, анализирао и учинио доступним будућим покољењима.

На самом крају одбране, присутнима се обратио и Његова Светост Патријарх српски г. Порфирије, рекавши да га посебно радује што овај рад показује како теологија може истовремено да постоји и као академска дисциплина и да чврсто стоји у Предању Цркве и изграђује живот Цркве, честитавши кандидату на успешном раду. После обраћања Његове Светости и кратког већања чланова комисије, председник комисије, професор Таталовић, објавио је присутном аудиторијуму да је асистент Данило Михајловић успешно одбранио дисертацију и честитао му у име свих.

Епископ бачки примио у посету директора Управе за сарадњу са Црквама и верским заједницама

Његово Преосвештенство Епископ новосадски и бачки господин др Иринеј примио је у посету у суботу, 15. маја 2021. године, у Владичанском двору у Новом Саду, господина др Владимира Рогановића, директора Управе за сарадњу са Црквама и верским заједницама.

Будући да је ово прва званична посета господина Рогановића Епархији бачкој од када је постао директор Управе за сарадњу са Црквама и верским заједницама, Преосвећени владика Иринеј је госту честитао на постављењу и изразио најбоље жеље за успех на овој часној и одговорној дужности коју ће вршити, уз Божју помоћ, у име и по вољи српског народа и осталих грађана Србије, а самим тим и на корист Српске Православне Цркве и осталих традиционалних Цркава и верских заједница у Србији.

Господин Владимир Рогановић је захвалио на гостопримству и истакао да ће се трудити да на основу свог искуства и сарадње са Српском Православном Црквом помогне у решавању свих питања важних за живот и мисију Српске Православне Цркве и других традиционалних Цркава и верских заједница у Србији.

Епископ бачки др Иринеј
и др Владимир Рогановић

Преосвећени владика Исихије освештао часни крст за Светосавски дом у Гајдобри

У недељу Мироносица, 3/16. маја 2021. године, Његово Преосвештенство Епископ мохачки господин Исихије, викар Епископа бачког господина Иринеја, началствовао је на светој архијерејској Литургији у храму Светих апостола Петра и Павла у Гајдобри, уз саслужење свештенства Епархије бачке. Певао је црквени хор „Свети Јован Крститељ", под руководством професорке Снежане Жујић.

Епископ мохачки Исихије освештава часни крст
у храму у Гајдобри

У току свете Литургије, Преосвећени владика Исихије је освештао часни крст за

Актуелности

Светосавски дом у изградњи, при гајдобранском храму, а који, као свој дар Црквеној општини, гради породица Дангубић из Гајдобре.

После Литургије, Епископ мохачки је благословио богоугодно дело породице Дангубић и на све призвао благослов Божји, у радости Празника Христовог Васкрсења.

Епископ мохачки Исихије освештао црквено звоно за храм Светог Петра Цетињског у Ловћенцу

Епископ мохачки Исихије освештава звоно за храм у Ловћенцу

У недељу Мироносица, 3/16. маја 2021. године, Његово Преосвештенство Епископ мохачки господин Исихије, началствовао је на вечерњем богослужењу у храму Светог Петра Цетињског у Ловћенцу, уз саслужење свештенства Бачке епархије. Појали су свештеник Здравко Бојовић и ђакон Иван Васиљевић.

По завршетку вечерњег богослужења, владика Исихије је освештао звоно за храм Светог Петра Цетињског.

Његово Преосвештенство г. Исихије поменуо је и дародавца црквеног звона, новопрестављеног протојереја-ставрофора Милана Остојића и, том приликом, подсетио верни народ на молитву и помињање упокојених слугу Божјих.

Епископ бачки Иринеј примио у посету госте из Украјинске Православне Цркве

Његово Високопреосвештенство Митрополит виницки и барски г. Варсонуфије, заједно са својим свештенством и верницима, посетио је у уторак, 18. маја 2021. године, Епархију бачку и град Нови Сад.

Госте је у дворани Црквене општине новосадске дочекао Његово Преосвештенство Епископ новосадски и бачки г. Иринеј, у присуству Његовог Преосвештенства Епископа мохачког г. Исихија, протојереја Миодрага Шипке, архијерејског намесника новосадског првог, протонамесника Ђорђа Стојисавље-

Епископи Иринеј и Исихије са гостима из Украјинске Православне Цркве испред Владичанског двора у Новом Саду

вића, војног свештеника, и новосадских ђакона.

Преосвећени владика Иринеј је пожелео добродошлицу гостима из Украјинске Православне Цркве и истакао да се кроз овакве сусрете потврђује наше јединство у Господу и православној вери, указујући на значај неговања братских односа наша два православна народа током заједничке крсноваскрсне историје.

Епископу бачком г. Иринеју је, у име верникâ из Украјине, на указаном гостопримству и посебној подршци Украјинској Православној Цркви Московске Патријаршије заблагодарио Митрополит виницки и барски г. Варсонуфије.

Гости су посетили Саборни храм у Новом Саду, Светоархангелски манастир у Ковиљу, манастир Васкрсења Христова у Кању, као и друге светиње Српске Православне Цркве.

Престони празник Светосавског храма у Новом Саду

У среду, 6/19. маја 2021. године, прослављен је престони празник Светосавског храма у Новом Саду – Пренос моштију Светога Саве. Бденијем уочи празника началствовао је протопрезвитер-ставрофор Ђорђе Ђурђев, настојатељ новосадског Саборног храма, а саслуживали су свештеници и ђакони наше Епархије. У име присутних, прота Ђорђе је честитао храмовну славу, а протонамесник Бранислав Ђурагић, сабрат храма, захвалио је свима на указаној љубави и учешћу у прослави престоног празника Светосавског храма.

На дан празника Преноса моштију Светога Саве свету Литургију је служио Његово Преосвештенство Епископ мохачки г. Исихије, уз саслужење свештенства и ђаконства. Беседећи после прочитаног јеванђелског зачала, Преосвећени владика Исихије је навео да је највећи допринос Светога Саве у томе што је он сâм своме народу остао пример живота светога архијереја, испуњен љубављу према Православној Цркви и њеном Предању. „У ове дане када славимо Васкрсење Христово, и данас када славимо Пренос моштију Његовог возљубљеног светитеља и нашег учитеља и просветитеља, великог архиепископа Саву, обратимо се његовим светим молитвама и усрдно му подражавајмо, трудећи се да његов подвиг наставимо и усавршавамо да бисмо, заједно са светитељем Савом, прославили Име Господа нашег Исуса Христа", навео је владика Исихије.

На крају свете Литургије, протопрезвитер Миодраг Шипка, архијерејски намесник новосадски први, извршио је чин благосиљања славских дарова, а после отпуста, протопрезвитер Бранислав Мркић, настојатељ Светосавског храма, заблагодарио је свима који су дошли да увеличају празновање храмовне славе.

Са свете архијерејске Литургије у Светосавском храму у Новом Саду

Упокој, Господе

СВЕТА АРХИЈЕРЕЈСКА ЛИТУРГИЈА И ЧЕТРДЕСЕТОДНЕВНИ ПАРАСТОС АРХИМАНДРИТУ ЈОВАНУ РАДОСАВЉЕВИЋУ

У понедељак, треће седмице по Васкрсу, 17. маја 2021. године, у манастиру Лелићу служена је света архијерејска Литургија и четрдесетодневни парастос блаженопочившем архимандриту Јовану Радосављевићу. Свету Литургију су служили преосвећена господа епископи: врањски г. Пахомије и мохачки г. Исихије, уз молитвено учешће Епископа бачког г. Иринеја, Епископа шабачког г. Лаврентија, администратора Епархије ваљевске, и епископа Јована Пурића, а уз саслужење свештенства и свештемонаштва из више епархија Српске Православне Цркве. По благослову администратора Ваљевске епархије, беседу после прочитане јеванђелске перикопе изговорио је Његово Преосвештенство Епископ бачки г. Иринеј.

Беседећи о блаженопочившем архимандриту Јовану Радосављевићу, Преосвећени владика бачки Иринеј је рекао: „Његов овоземаљски живот најкраће и најлакше бих описао помоћу Спаситељеве приче о Сејачу и семену. Ту Господ Христос, у једној живој слици и метафори, говори о томе како се разни људи односе према Њему: да ли Га примају или не примају и, зависно од тога, да ли су истински живи или су живи мртваци, тојест да ли иду путем васкрсења суда или путем васкрсења живота. Ту Господ каже да сејач када сеје, може да му се деси да му једно семе падне поред пута, друго семе у неко трње, треће семе на каменито тло, а неко семе на добру земљу, плодну земљу. И зависно од свега тога, сва она три претходна наведена семена пропадну и једино ово последње, засејано у земљу добру, како каже Спаситељ, рађа, и то стоструки род у трпљењу. У оним првим случајевима, то семе поред пута, на камену, у трњу, означава људе који из разних разлога не примају или врло површно примају реч Божју и не остварују истинску заједницу љубави са Господом Христом. У једном случају, како каже Спаситељ, долази ђаво и врло брзо ишчупа семе Божје из њихових срца, из њихове душе, јер су непостојани. Нису одлучни да иду путем Божјим. У другом случају, како Спаситељ каже, немају духовног корена; као што семе на камену нема на чему да расте, брзо увене, тако и ти људи, чим наиђе неко искушење – када треба пострадати или претрпети нешто за реч Божју, за верност Христу – они такође отпадну; или ови трећи, који, додуше, примају реч Божју и желе искрено да живе по њој, али, како Спаситељ објашњава, бриге и богатство овога света и лажне чари и сласти овога живота одвлаче их и, исто тако, и они остају бесплодни.

А који су то људи које он упоређује са добрим семеном у доброј земљи? То су они, како Он каже, који пажљиво слушају реч Божју и примају је и задржавају у свом добром и чистом срцу и, на крају, рађају стоструки род у трпљењу. У овом случају, дакле, видимо да, поред свега што је потребно да човек пређе из смрти у живот, да живи вечним животом заједно са Господом Христом и светима Његовим, није довољно само да је слушао реч Божју, да ју је примао, чак ни то да је задржи у своме срцу – и то добром и чистом срцу, не било каквом, укаљаном неверјем, маловерјем, животом који није достојан хришћанина, и тако даље – него је потребно и то, да би тај род могао да роди стоструко, духовни род, род спасења, да он проведе свој век, између осталога, у трпљењу, да буде спреман и вољан да претрпи за Господа Христа, и не само да претрпи једампут него да трпи целог свога века, ако је таква воља Божја или допуштење Божје. И Сâм Спаситељ, на другом месту, даје нам упутство и путоказ живота речима: *Трпљењем спасавајте душе своје.*

Све то што сам рекао о семену речи Божје, које је пало на родну и плодну земљу, родило стоструки род код човека и у човеку који је провео свој земаљски век у многом трпљењу, односи се на нашега оца Јована. Нећу поново говорити, јер сам говорио прошли пут, опет по благослову Преосвећенога, о ње-

Упокој, Господе

Са четрдесетодневног парастоса блаженопочившем оцу Јовану Радосављевићу

говом животу на земљи: да је од једанаесте године живота био у манастиру; да је провео у манастиру више година него што већина људи има животног века на земљи; да је био у разним манастирима у најтежим околностима, најтежим временима; да је живео заиста подвижничким животом, пуним одрицања и трпљења. Нећу говорити о времену, примера ради, у току окупације, када су монаси у Студеници, где је и он био, претрпели силна злостављања од бугарских окупационих војника, ни о годинама одмах после Другог светскога рата, када су били шиканирани од нове, безбожне власти у нашој земљи, или о другим деловима његовог живота сличне врсте. А цео живот му је био, отприлике, такав. Поменућу само, што можда мало ко зна, да је он живео доста година под кровом владике Павла, епископа рашко-призренског тада, потоњег патријарха српског, блаженопочившег, наравно. Али тај живот, који сам са њим имао прилике да из прве руке упознам, као и овде присутни Преосвећени владика Пахомије, је био живот као некада у пустињама Египта. Ево, само један детаљ да вам наведем. И сâм блаженопочивши владика Павле, потоњи наш патријарх, никада није живео у неком двору, или у неком, да кажемо, пристојном архијерејском дому. Он је живео, најпре, у прилагођеном прастаром турском хану. После је чак и он морао, у свој својој скромности, да руши тај хан да му се не сруши на главу и да сазида, на истим темељима, исту такву скромну зградицу. На спрату су биле келије монахâ, где је и сâм владика спавао, а које не само да никада нису грејане зими, па макар било и минус двадесет пет степени, него уопште нису имале прозоре. Шиптарска деца и омладина су редовно разбијала прозоре код владике, да покажу шта они мисле о Србима и о њиховој Цркви, а владика је, по својој подвижничкој логици, закључио: боље је да кад их једном разбију, нека стоје тако, нека је све отворено. И отац Јован наш је живео ту и

Упокој, Господе

никада, током пола века, и више, колико смо били на истом путу кроз живот и врло често заједно на истом месту, никада нисам чуо роптање из његових уста, да се пожали на Господа да је, ето, њему доделио претежак крст. Напротив, примао је са благодарношћу и радошћу сваки крст. А носио је крст и по питању здравља и по питању служења у најтежим условима. У многом трпљењу је показивао да има заиста добро и чисто срце, и уверен сам, како рекох, да је и његова душа сада пред Господом, али је и даље и са нама у молитви и заједници љубави Христове; да је тамо принела стоструки род свога животног подвига и сведочења љубави Христове и да ће чути из уста Господњих оне речи за којима сви треба да чезнемо, јер ћемо сви тим путем, путем којим је он пре четрдесетак дана отпутовао, а то су речи: *Слуго добри и верни, у маломе си ми био веран, над многим ћу те поставити. Уђи у радост Господа свога!*

Да ове моје речи нису само мој лични, скромни, субјективни утисак, прочитаћу вам само један мали одломак из поруке коју сам добио из манастира где је последњих година његов животни крст ипак олакшан тиме што су га сестре монахиње брижно неговале и помагале му у већ дубоко одмаклим годинама његовог живота, што је он, такође, са великом благодарношћу ценио и истицао. И ту, где је имао чак и неку медицинску негу, јер неке од сестара имају медицинско образовање, он је, како мени саопштава мати игуманија, позвао њу на разговор и, како она каже, никада није толико дубоко, спокојно, али одлучно говорио о томе како је он свој живот давно већ одживео и да се потпуно предаје спасоносном Промислу Божјем; да Господ зна, Својим Промислом, шта је за свакога најбоље и да је то и најважније за свакога од нас. „Осетила сам", каже ова монахиња наша, „по дубини мисли и доживљаја, да је његов дух био изнад овога времена."

Мислим да је то сасвим довољно, у овај данашњи дан, да и ми изразимо захвалност оцу Јовану, не само за непрекидни, огромни животни труд и подвиг, него и за књиге којима је нас обогатио и оставио драгоцена сведочанства о нашем времену, о Владици Николају, светом Ави Јустину, који су овде, својим присуством, благословили овај крај, него и о многим монасима, монахињама, хришћанима који би можда били неправедно заборављени да он није вредно пратио њихов живот, бележио и оставио сведочанство о њима.

Он је имао воље, боравећи код нас у Новом Саду и Епархији бачкој, да се позабави и темом која је такође дуго била забрањена или, на неки начин, табу-тема. То је страдање српског народа у јужној Бачкој, па и у другим крајевима, читавој Бачкој, за време мађарске окупације. Написао је читаву књигу о томе. Да и не говорим о свим другим доприносима. И он ће користити духовно, како је за живота свога многима пружао духовну утеху и корист као духовник својим саветима, својом молитвом, својом љубављу, огромним стрпљењем са сваким човеком, тако ће, на исти начин, и кроз ове своје записане текстове и речи помагати и даље.

Ми смо овде, дакле, да му опет кажемо једно *хвала* за све, да се помолимо Господу за његову праведну душу, за његово чисто и добро срце, али и да изразимо своје поуздање да ће се и он, ушавши у радост Господа свога и Господа нашега, сећати свих нас у својим молитвама, као што нас се увек сећају сви свети Божји људи, угодници Божји, а и сви наши сродници, браћа и сестре овде на земљи, ако су удостојени заједнице са Господом у Царству Његовом; да ћемо, дакле, и даље остати сви једно и заједно, јер у Цркви нема, каже нам свети апостол Павле, *ни Грка ни Јевреjина, ни мушкога ни женскога; сви смо једно у Христу*, а ја бих додао, такође на основу Светога Писма: нема ни живих ни мртвих, постоје само живи. *Бог је Бог живих, а не Бог мртвих*, каже Сâм Спаситељ.

Њему, Господу и Спаситељу нашему, нека је слава и хвала из наших уста, а вечан спомен души оца Јована. Амин. Христос васкрсе!"

После свете Литургије, служен је парастос блаженопочившем архимандриту Јовану, на којем је началствовао Преосвећени владика Лаврентије, уз саслужење поменутих епископа, свештенства и монаштва наше свете Цркве.

Упокој, Господе

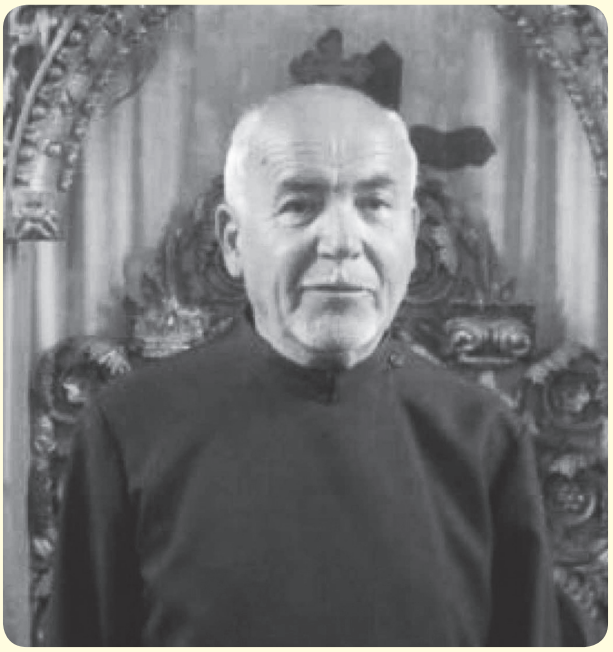
ПРОТОПРЕЗВИТЕР БОЖИДАР ШИЈАЧИЋ (1941 – 2021)

У четвртак, 22. априла 2021. године, у јутарњим часовима, уснуо је у Господу протопрезвитер Божидар Шијачић, умировљени парох врбашки.

Прота Божидар рођен је у Мошорину, 17. јула 1941. године, у побожној и благочестивој породици, од оца Здравка и мајке Стане. Рођен је на салашу у тешким временима мађарске фашистичке окупације. Поред њега, родитељи су имали још једног сина, Жарка. Још као дете је васпитан у православној хришћанској вери. У Мошорину је завршио осмогодишњу школу са нижим течајним испитом 1955. године. По завршеној основној школи уписује и завршава Богословију „Светог Саве" у Београду 1961. године. Пре служења војног рока, оженио се благочестивом Љиљаном Рандељ, својом верном сапутницом са којом је добио сина Душана. Блаженопочивши епископ бачки Никанор (Иличић) рукоположио га је 9. октобра 1964. године у чин ђакона, а 11. октобра исте године у чин презвитера у Саборном храму Светог великомученика Георгија у Новом Саду.

Прота је своју пастирску службу започео 15. октобра 1964. године у селу Мартоношу, затим у Кулпину, па у Врбасу, где је провео највећи део пастирске службе. Полагао је испит за сталног парохијског свештеника. Одликован је правом ношења црвеног појаса (1976), достојанством протонамесника са правом ношења црвене поставе на горњој свештеничкој мантији (1984), и чином протопрезвитера са правом ношења надбедреника (1989). У току своје свештеничке службе обављао је дужност архијерејског намесника бечејског, где је остао упамћен као веома поштован од своје браће свештеника. Прота Божидар припада оном покољењу свештеника који су изнели велики терет на својим плећима у време комунизма и прогона Цркве.

У његовој пастирској служби било је периодâ великих искушења. Тешко се живело, парохије су биле сиромашне, свештеници су неретко обрађивали земљу у својим парохијама како би могли пристојно живети.

Блаженопочивши протојерej Божидар Шијачић

Прота Божидар се највише остварио у мисионарском раду у Врбасу, где је проповедао и крштавао заблудели српски народ огрезао у комунизму. У периоду 1999 – 2002. године био је професор појања у Карловачкој богословији „Светог Арсенија Сремца". Као изузетно талентован појац, појао је понекад „по Барачком", понекад „по Ластависи", а понекад „по Мокрањцу". Своју пастирску службу је окончао 2002. године, као парох други новосадског Саборног храма, када је отишао у пензију. Своје пензионерске дане проводио је у Турији са својом породицом. Био је изузетно гостољубив и комуникативан. Волео је да се шали, да врло брзо заинтересује своје слушаоце неком причом или анегдотом из своје пастирске службе. Одликовао се господственошћу и уредношћу, за шта је стално опомињао и млађе свештенике. Његова кућа, а нарочито његово срце, били су отворени за свакога. Нарочито је показивао љубав према својим унуцима, Немањи и Стефану, који су били његова највећа радост.

Нажалост, за кратко време су се упокојили чланови протине породице. Прво се упокојила протиница Љиљана, затим, после неколико дана, и протин син Душан, а недуго

Упокој, Господе

после тога и сâм прота Божидар је отишао у наручје Авраамово.

Молитвени испраћај проте Божидара Шијачића отпочео је у петак, 23. априла 2021. године, после одслужених великопосних богослужења у храму Преноса моштију светог оца Николаја у Турији. На опелу проти Божидару, које је служено у истом храму, учешће су узели свештеници архијерејског намесништва бечејског, на челу са протопрезвитером Дејаном Станојевим, архијерејским намесником бечејским. Отац Дејан је у својој беседи над одром блаженопочившег проте изнео речи утехе свима сабранима у храму, указујући на његов свештенопастирски рад и труд, у којем су га красиле врлине и изузетно залагање на Њиви Господњој. По обављеном опелу, учињен је трократни опход око светог храма, а потом литијски испраћај и сахрана блаженопочившег проте Божидара.

Од салаша мошоринског, преко Београда и бачких парохија – као некада Пупин „од пашњака до учењака" – отишао је прота Божидар у хор светих да слави Бога на небу, истог Оног Којег је сведочио на земљи. *Добар је рат ратовао, трку завршио и веру сачувао*, како би рекао велики апостол Павле.

Вечан ти спомен, достојни блаженства и вечног молитвеног сећања, брате и оче наш Божидаре!

Протонамесник Бранислав Шијачић,
парох сомборски

Упокој, Господе

ПРОТОПРЕЗВИТЕР-СТАВРОФОР РАДОВАН МИЈАТОВ (1931 – 2021)

У уторак Светле седмице, у 16:00 часова, упокојио се мирно у Господу крстоносни прота Радован Мијатов, умировљени парох бачкобрестовачки. Само два дана раније, лицем на Свету Пасху, примио је, лежећи у болесничкој постељи у својој кући у Дероњама, свете Дарове Тела и Крви Господње, удостојивши се да крај његовога живота заиста и у свему буде хришћански, миран, без бола и непостидан, у нади да ће и на Страшном Судишту Христовом дати добар одговор, како се свагда у животу молио и током богослужења узносио прозбе Спаситељу Христу. Био је то крајњи исход његове дубоке и искрене вере у којој је рођен, којом га је још својим млеком задојила његова ништа мање побожна и честита мајка, и којом је све време живео. Сахрањен је у навечерје празника Светог великомученика Георгија, своје крсне славе. *И врати се прах у земљу, како је био, а дух се врати к Богу, који га је дао* (Проп. 12, 7).

Блаженопочивши протојереј-ставрофор Радован Мијатов

Прота Радован је рођен у Дероњама, на празник светог Стефана Дечанског, 24/11. новембра 1931. године, у честитој и побожној породици, од оца Миладина Мијатова, берберина, и мајке Јелисавете рођ. Керавица, домаћице. Већ у петој години живота, заједно са својом мајком, суочио се са озбиљним животним искушењем, окусивши сву његову горчину, пошто се његов племенити отац напрасно разболео и за само неколико дана упокојио у Господу. Живот је наставио са својом мајком која је током потоњег живота очувала светињу брака и остала удова, једино се бринући како да изведе свог сина јединца на пут и обезбеди му пристојан живот. А под пристојним животом је подразумевала и најпревасходније васпитање у вери: већ од петогодишњег узраста млађани Радован је са својом мајком редовно долазио у свети храм на богослужења, не пропуштајући ниједно од њих, па чак ни „часове" и великопосна богослужења током свете Четрдесетнице. Такав однос према Цркви и вери православној је резултирао тиме да је већ са седам или осам година, кад је пошао у основну школу, почео да изучава црквено појање с правилом код чувеног тадашњег појца дероњскога храма, Брацике Купусинца, заједно са својим вршњацима: Филипом Дорословцем, Рајом Купусинцем и другом честитом децом, који су све до наших дана остали носећи стуб надалеко чувеног дероњског појачког кадра и појања, сведочећи о снажној и пламеној вери којом се живело у Дероњама.

Да би својој мајци олакшао мукотрпни живот, провођен у надничарењу на њивама код имућнијих домаћина, одмах после основне школе је изучио кројачки занат, захваљујући чему је почео да остварује какав-такав приход, не запуштајући ни усавршавање у појању: не само у изучавању Октоиха, Часловца и црквенословенског језика него и у изучавању Типика и благословеног богослужбеног поретка, што ће се касније показати као богодана основа за активно служење у Цркви Христовој.

Са својом, сада већ покојном, супругом Миланком, рођ. Палишашки, из Товарише-

Упокој, Господе

ва, кројачицом, ступа у брак 1955. године. Од тога времена, све до своје смрти 2018. године, она постаје и остаје верни сапутник и помагач своме супругу у свему. До нарочитог изражаја је њено рукодеље дошло у време пастирског службовања у Бачком Брестовцу приликом унутрашњег опремања и украшавања брестовачког храма. Године 1956. милостиви Господ је њихов честити хришћански брак благословио рођењем сина јединца којем су наденули име Миливој и којег су од првога дана његовог рођења обасули небивалом родитељском љубављу. О, када би милостиви Господ своју деци овога света даровао такве родитеље какве је мени недостојном подарио!

Бавећи се свакодневним послом и редовно одлазећи у свети храм на богослужења, Божји Промисао је убрзо пред проту Радована поставио нови и пријатни изазов. Наиме, почетком шездесетих година прошлога века, а можда и нешто раније, Свети Архијерејски Сабор Православне Цркве Српске донео је одлуку да се, услед потребе за свештенством, у манастиру Света Три Јерарха у Крки установи двогодишња Богословија „за пôзна звања", у којој су се могли школовати честити и побожни људи, старији од осамнаест година, који су својом привржености Цркви, познавањем црквеног пјенија, Часловца и црквенословенског језика, достојни били да после њеног завршетка приме свештенички чин. Не двоумећи се ни часа, у договору са својом мајком и супругом, он је школске 1964/65. године уписао Богословију у манастиру Крки, уз свесрдну препоруку надлежног пароха и благослов тадашњег епископа бачког, сада блаженопочившег епископа Никанора. Школовање је окончао школске 1967/68. године полагањем завршних испита у Богословији „Светог Арсенија" у Сремским Карловцима.

Због примерног владања и честитог живота, тадашњи епископ бачки Никанор га рукополаже у свештени чин ђакона, у Светоархангелској обитељи манастира Ковиља, о храмовној слави 1967. године, а мало затим, на празник Успења Пресвете Богородице, и у чин презвитера, у храму Светог великомученика Димитрија у Александрову, и поставља га за пароха при храму Светог великомученика Димитрија у Бајши. Због ванредне потребе пастирске службе, његово службовање у Бајши је трајало тек месец и по дана, пошто га је епископ Никанор већ у октобру преместио и поставио за пароха при храму Светих апостола Петра и Павла у Бачком Брестовцу, с тим што је неколико година опслуживао и парохију при храму Светог апостола и јеванђелиста Матеја у Српском Милетићу, укључујући и насеља Каравуково, Сонту и Богојево. На служби бачкобрестовачког пароха остаје пуних тридесет година, до одласка у заслужену мировину, 1. августа 1997. године, када се са супругом враћа у родну кућу у Дероњама, у којој је и племениту душу испустио. Од када се вратио у своје родно село, прота Радован није пропустио ниједан празнични дан да дође у храм на Литургију и, док су му животне моћи дозвољавале, саслужује дероњским паросима. А када су животне силе почеле да слабе и да му отежавају служење службе Божје, он је и надаље наставио да долази у свети храм и редовно се причешћује светим Даровима. Због тако честитог и побожног живота, због несебичне љубави према Цркви Православној, због неуморног рада и искреног труда у проповедању речи Божје, Његово Преосвештенство господин Иринеј, Епископ бачки, одликовао га је, заједно с његовим другом из детињства протом Војиславом Лучарем, такође рођеним Дероњчанином, правом ношења напрснога крста, у недељу о Самарјанци 1999. године, у храму Светог архангела Михаила у Дероњама. Зато не треба да чуди што је прота-ставрофор Војислав Лучар замолио сина покојног проте Радована да, током заупокојне Литургије и опела његовом другу из детињства, седи украј његовога одра. Њих двојица су били – сада је то само прота Војислав – једини живи изданци појачког кадра покојног Брацике Купусинца и сведоци негдашње славе дероњске цркве!

Не треба прећутати ни чињеницу да је прота Радован био дугогодишњи ревносни члан Хора свештеникâ Епархије бачке, доприневи да лепршавост и велељепије православног црквеног хорског појања зазвучи у многим земљама Европе.

Упокој, Господе

Време у којем је прота Радован службовао, уосталом као и сви презвитери и епископи тога времена, било је веома тешко. Већи део народа је био непријатељски расположен према Цркви и свештенству уопште. Већ и само појављивање свештеника на улици, у парохији, чинообразно одевеног, изазивало је велико негодовање атеистички и богопротивно задојених људи. Салву најогавнијих увреда и простачких речи трпели су и подносили свештенослужитељи тога времена, заједно са својом малобројном паством. Било је то време, парафразираћу речи богоумног поете Матије Бећковића, у којем је онај ко не зна ништа знао да нема Бога! А то своје партијски стечено „знање" о непостојању Бога, додао бих недостојни у име свих оних који су та времена преживели, пропагирали су свим силама и свим расположивим средствима и начинима, без икакве одговорности пред било киме због наношења бруталних увреда мирољубивим пастирима и члановима Цркве Христове. Али – нико као Бог! И поред свеколике безбожне агитације, малобројни верници Бачког Брестовца су радо и здушно долазили у свој храм на света богослужења, одважно доводећи и своју децу, тако да је увек било деце да читају Апостол на Литургији, да рецитују на Светога Саву, да учествују у квизу из веронауке и у свим црквеним активностима које су тадашњи пароси спроводили благословом свога Епископа. За тако самопрегоран рад и људско опхођење према свакоме, од најмлађега до најстаријега, од најпобожнијега до најбезбожнијега, прота Радован је заслужену награду примио од свих Брестовчана приликом одласка у мировину: не само чланови Цркве и парохијани него и они који су још увек, тобоже, били на безбожној линији својих отаца, сабрали су се у храму, на Литургији, када се прота Радован опраштао од својих парохијана, и није било душе која није пустила сузу из ока тугујући због растанка са својим дугогодишњим свештеником. И као већ умировљени парох, прота Радован није жалио труда да о Петровдану дође у свој Брестовац, својим Брестовчанима, како их је он свагда називао, да с њима и с надлежним парохом проведе храмовну славу. Такав је био прота Радован: миран, кротак и незлобив, до крајњих граница издржљивости снисходљив и мирољубив – помирљив и мека срца! На непријатна добацивања и безбожно-простачке провокације одговарао је благошћу и стрпљивошћу, молећи се Богу да свима опрости поступке учињене из незнања. Никада и ни у чему није био нестрпљив и брзоплет, али је увек био брижан: и као пастир Цркве Христове и као родитељ. Никад горопадан и намргођен, увек тих и ведрога лица.

Захваљујући таквој нарави и расположењу духа, стрпљиво, али брижно, чекао је да његов син заврши основну школу у Бачком Брестовцу и упише Богословију у Сремским Карловцима; стрпљиво, али брижно је чекао да му његов син донесе диплому о завршеној Богословији и положеном испиту зрелости, да дипломира на Богословском факултету наше Цркве, да одслужи војни рок и да, напослетку, у кућу доведе своју изабраницу Зорку рођ. Бељански. Душом је треперио, а лицем блистао гледајући рукоположење свога сина, очински се радујући сваком његовом успеху и очински тугујући због проблемâ с којима се он носио. Са истим таквим брижним стрпљењем је чекао да и његов син оде у заслужену мировину, да се са својом супругом Зорком врати у мили им Сомбор и – прими прву пензију. Свега тога га је милостиви Господ удостојио и подарио му смрт достојну хришћанина – напросто, само је престао да дише! А само два сата пре тога, стрпљиво је дочекао да га његов син посети, да му честита Васкрсење Христово и да му последњи пут пољуби освештану десницу целивом благодарне синовске љубави. *И умре* свештенослужитељ Божји Радован, *стар и сит живота* (Јов 42, 17)!

У наручје Авраáмово, надамо се, испраћен је умилним богослужењем свештенства и појањем верног народа. Дивне речи је, у славу Божју, а њему у спомен, изговорио отац Владислав Пајић, парох и архијерејски намесник оџачки, на заупокојној Литургији у храму Светог архангела Михаила у Дероњама. А у име сабранога свештенства на опелу, једнако је надахнуто говорио и отац Стевица Илић, парох и архијерејски намесник бачкопаланачки. Обојици им, као и свеколиком сабраном свештенству и часним ђаконима, од Бога

Упокој, Господе

милост, а од људи част и поштовање. Искрена захвалност и велечасном Јакову Пфајферу, жупнику оџачком, који је својим присуством посведочио узајамно уважавање и хришћанску љубав којом су он и мој почивши родитељ дуги низ година друговали.

Ванредну пажњу присутних је изазвало читање дирљивих речи утехе Његовог Преосвештенства господина Иринеја, Епископа бачког, упућених потписнику ових редака и његовој породици, коју је прочитао архијерејски намесник оџачки. И овом приликом се још једампут захваљујемо господину Епископу на свагдашњој очинској бризи и архипастирској љубави, испољеној и посведоченој много пута и на много начина. Нека га милостиви Господ Бог поживи на многа и блага лета!

А Ти, драги родитељу мој и узоре у свештенопастирској служби, прими ово скудо срицање мене недостојнога као знак искрене благодарности Богу што сте ми ти и мама били родитељи, али и као одраз синовске захвалности за све што сте ми несебично пружали чистом родитељском љубављу, и што сте ме извели на једини прàви и идења достојни Пут! Нека Те милостиви Господ упокоји у Царству Свом, нека Ти опрости сагрешења без којих човек не може бити, па ако и само један дан поживи на земљи, и нека Ти је лака црна земља дероњска!

Вечан Ти спомен, уистину достојни блаженства и вечнога живота, оче мој Радоване, у којем ћемо се, верујем и надам се, поново срести и дивним химнама заједно славити Бога Оца и Бога Сина и Бога Духа Светога, са свима анђелима и светитељима Божјим, наслађујући се вечним созерцавањем непролазне славе Свете Тројице.

Протопрезвитер-ставрофор Миливој Р. Мијатов,
парох новосадски у мировини

КАЛЕНДАР АКТИВНОСТИ ЕПИСКОПА БАЧКОГ Г. ИРИНЕЈА
Јануар – мај 2021.

ЈАНУАР	
Дан у месецу	Активност
4.	У храму Богојављења Господњег у Србобрану служио парастос жртвама Рације.
6.	Бадњи дан; присуствовао Јутрењу, Царским часовима и светој Литургији у манастиру Васкрсења Христова у Кању.
7.	Божић; служио свету архијерејску Литургију у Саборном храму у Новом Саду.
13.	Присуствовао вечерњем богослужењу у параклису Владичанског двора у Новом Саду, уочи славе параклиса, светог Василија Великог.
14.	Свети Василије Велики; присуствовао светој архијерејској Литургији поводом славе придворног параклиса у Владичанском двору у Новом Саду.
18.	Крстовдан; присуствовао Јутрењу, Царским часовима и светој Литургији у манастиру Васкрсења Христова у Кању.
19.	Богојављење Господње; служио свету архијерејску Литургију у Саборном храму у Новом Саду.
20.	Свети Јован Крститељ: крсно име г. Епископа; служио свету архијерејску Литургију у Саборном храму у Новом Саду.
22.	Служио помен жртвама Новосадске рације на Кеју жртава Рације у Новом Саду.
25.	Учествовао у раду седнице Светог Архијерејског Синода.
27.	Свети Сава; служио свету архијерејску Литургију у Саборном храму у Новом Саду. Истога дана присуствовао свечаном отварању споменика Стефану Немањи у Београду.
29.	Био на прослави крсног имена Епископа зворничко-тузланског г. Фотија.
ФЕБРУАР	
10.	Учествовао у раду седнице Светог Архијерејског Синода.
12.	Света Три Јерарха; служио свету архијерејску Литургију у Алмашком храму у Новом Саду на којој је рукоположио ђакона Петра Николића из Куле у чин презвитера.
15.	Сретење Господње; служио свету архијерејску Литургију у Саборном храму у Новом Саду на којој је рукоположио ипођакона др Владимира Антића, доцента Православног богословског факултета у Београду, у чин ђакона.
16.	Учествовао у раду седнице Светог Архијерејског Синода.
18.	Учествовао у раду изборне седнице Светог Архијерејског Сабора на којој је изабран нови поглавар Српске Православне Цркве, Патријарх српски г. Порфирије.

Календар активности Епископа бачког

МАРТ	
5.	У Владичанском двору у Новом Саду служио помен новопрестављеном Епископу умировљеном захумско-херцеговачком Атанасију.
25.	Учествовао у раду седнице Светог Архијерејског Синода.
АПРИЛ	
4.	Крстопоклона недеља; служио свету архијерејску Литургију у Саборном храму у Новом Саду на којој је рукоположио ђакона Ђорђа Цвијановића из Ђурђева у чин презвитера.
5.	У Владичанском двору у Новом Саду служио помен новопрестављеном протојереју-ставрофору Милану Остојићу.
6	Учествовао у раду седнице Светог Архијерејског Синода.
7.	Благовести; служио свету архијерејску Литургију у Саборном храму у Новом Саду на којој је рукоположио ђакона Николу Дувњака у чин презвитера.
8.	У Владичанском двору у Новом Саду служио помен новопрестављеном архимандриту Јовану (Радосављевићу).
10.	У манастиру Лелићу узео молитвеног учешћа у опелу архимандрита Јована (Радосављевића).
12.	Приступио светој Тајни исповести, заједно са новосадским свештенством, у Саборном храму у Новом Саду.
20.	Учествовао у раду седнице Светог Архијерејског Синода.
22.	У згради Радио-телевизије Војводине снимао интервју поводом тридесетогодишњице почетка емитовања серијала „Буквар Православља”.
25.	Цвети; служио свету архијерејску Литургију у Саборном храму у Новом Саду.
29.	Велики Четвртак; служио свету архијерејску Литургију у Саборном храму у Новом Саду. Истога дана служио Велико бдение у Саборном храму у Новом Саду.
30.	Велики Петак; присуствовао Царским часовима, служио празнично вечерње и присуствовао јутрењу Велике Суботе у Саборном храму у Новом Саду.
МАЈ	
1.	Велика Субота; присуствовао светој Литургији у манастиру Васкрсења Христова у Кању.
2.	Васкрс; служио пасхално јутрење и свету архијерејску Литургију у Саборном храму у Новом Саду. Истога дана узео молитвеног учешћа на пасхалном вечерњем богослужењу.
6.	Ђурђевдан; служио свету архијерејску Литургију у Саборном храму у Новом Саду поводом храмовне славе.
8.	У свечаној дворани Црквене општине у Новом Саду примио вернике из Украјинске Православне Цркве, предвођене Архиепископом обуховским г. Јоном, председником Синодског одељења за омладину Украјинске Православне Цркве.

Календар активности Епископа бачког

12.	У Владичанском двору у Новом Саду примио г. Александра Боцан-Харченка, амбасадора Руске Федерације у Републици Србији.
13.	У амфитеатру Православног богословског факултета у Београду присуствовао одбрани докторске дисертације Данила Михајловића из Новог Сада.
14.	Учествовао у раду седницâ Светог Архијерејског Синода, Великог црквеног суда и Библиотеке Патријаршије српске.
15.	У Владичанском двору у Новом Саду примио др Владимира Рогановића, директора Управе за сарадњу са Црквама и верским заједницама.
17.	У манастиру Лелићу саслуживао на светој архијерејској Литургији и четрдесетодневном парастосу архимандриту Јовану (Радосављевићу).
18.	У свечаној дворани Црквене општине у Новом Саду примио вернике из Украјинске Православне Цркве, предвођене Митрополитом барским и виницким г. Варсонуфијем.
20.	Учествовао у раду седнице Светог Архијерејског Синода. Присуствовао отварању Спомен-собе патријарху Павлу у манастиру Раковици.
22.	Празник Преноса моштију Светог оца Николаја; у истоименом храму у Земуну, саслуживао на светој архијерејској Литургији на којој је рукоположен ђакон др Србољуб Убипариповић, ванредни професор Православног богословског факултета у Београду, у чин презвитера.
24.	Свети Кирило и Методије; присуствовао светој архијерејској Литургији у Спомен-храму Светог Саве на Врачару.
25 – 29.	Учествовао у раду Светог Архијерејског Сабора Српске Православне Цркве.

ПРАВОСЛАВНА ЕПАРХИЈА БАЧКА

СЛУЖБА ЗА ПОКЛОНИЧКА ПУТОВАЊА

СВЕТИЊАМА У ПОХОДЕ

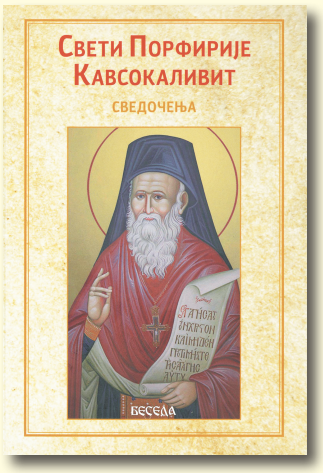
Путујте с благословом Цркве.

Информације можете добити путем телефона бр.: 064/12-93-616 и 021/526-068

Нова издања

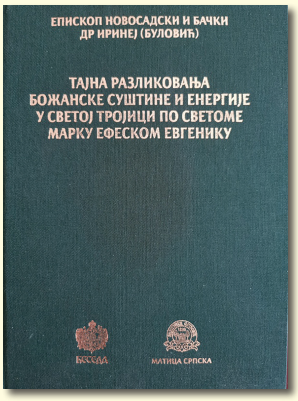

ДЕЛА СВЕТОГ МАКСИМА ИСПОВЕДНИКА

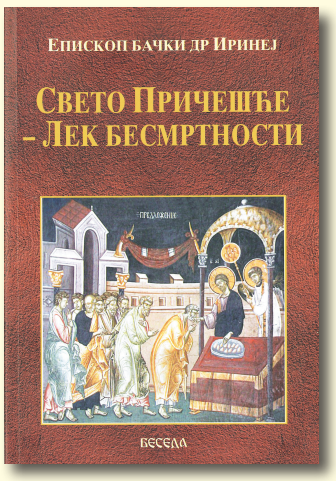
СВЕТИ ПОРФИРИЈЕ КАВСОКАЛИВИТ

СВЕДОЧЕЊА

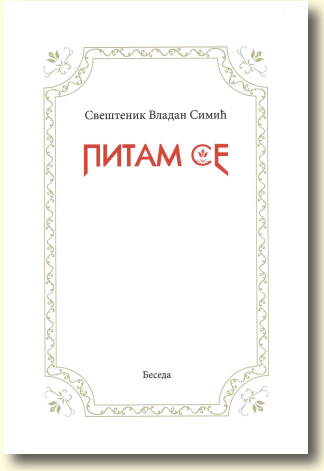
ТАЈНА РАЗЛИКОВАЊА БОЖАНСКЕ СУШТИНЕ И ЕНЕРГИЈЕ У СВЕТОЈ ТРОЈИЦИ ПО СВЕТОМЕ МАРКУ ЕФЕСКОМ ЕВГЕНИКУ

Епископ новосадски и бачки
др Иринеј (Буловић)

СВЕТО ПРИЧЕШЋЕ – ЛЕК БЕСМРТНОСТИ

Епископ новосадски и бачки
др Иринеј (Буловић)

ПИТАМ СЕ

Свештеник Владан Симић

На таласу Православља

СРПСКА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА
Епархија бачка
ИНФОРМАТИВНА СЛУЖБА

www.eparhijabacka.info; e-mail:epbackainfo@gmail.com

„Циљ наше Информативне службе је да буде у служби сведочења и ширења православне вере.”

Епископ бачки г. Иринеј

БЕСЕДА

РАДИ ТАВОР 95.1 MHz

90,7 MHz РАДИО СЛАВОСЛОВЉЕ

РАДИО „БЛАГОВЕСНИК" 95,7 Mhz

СВЄТА ТРОЛИЦА

ПОМОЗИМО ИЗГРАДЊУ ХРАМА У МАНАСТИРУ ВАСКРСЕЊА ХРИСТОВА НА СУНЧАНОМ БРЕГУ У КАЋУ

Жиро рачун 250-2010001105760-64 (Еуробанка, Нови Сад)